[2019] 13 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 893

ਈਸ਼ਵਰੀ ਲਾਲ ਯਾਦਵ

ਬਨਾਮ

ਛੱਤੀਸਗੜ੍ਹ ਰਾਜ

(2017 ਦਾ ਅਪਰਾਧਿਕ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 1416-1417)

ਅਕਤੂਬਰ 03, 2019

[ਆਰ. ਐਫ. ਨਰੀਮਨ, ਆਰ. ਸੁਭਾਸ਼ ਰੈੱਡੀ ਅਤੇ ਸੂਰਿਆ ਕਾਂਤ, ਜੇ.ਜੇ.)

ਪੀਨਲ ਕੋਡ, 1860: ਧਾਰਾਵਾਂ 364/34 , ਧਾਰਾ 120 B ਨਾਲ ਪੜ੍ਹੀ ਗਈ, ਧਾਰਾਵਾਂ 302/34, ਧਾਰਾ 120B ਅਤੇ ਧਾਰਾ 201 ਨਾਲ ਪੜ੍ਹੀ ਗਈ- ਮਨੁੱਖੀ ਬਲੀ ਵਜੋਂ ਛੋਟੇ ਮੁੰਡੇ ਦਾ ਭਿਆਨਕ ਕਤਲ - ਮੁਕੱਦਮਾ ਕੇਸ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਇੱਕ ਬੱਚਾ (ਲੜਕਾ) ਉਸਦੇ ਘਰੋਂ ਲਾਪਤਾ ਪਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ - ਜਦੋਂ ਉਸਦੇ ਮਾਪੇ ਉਸਦੀ ਭਾਲ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ, ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੇ ਘਰ ਵਿੱਚ ਉੱਚੀ ਆਵਾਜ਼ ਵਿੱਚ ਸੰਗੀਤ ਵਜਦੇ ਦੇਖਿਆ - ਉਹ ਪਿੰਡ ਦੇ ਹੋਰ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਘਰ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਹੋਏ ਅਤੇ ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ ਤਾਜ਼ਾ ਖੋਦਾ ਹੋਇਆ ਢੇਰ ਮਿਲਿਆ - ਅਪੀਲਕਰਤਾ-ਮੁੱਖ "ਤਾਂਤਰਿਕ" ਹੋਣ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਨੇ ਮੰਨਿਆ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਹੋਰ ਸਹਿ-ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਦੀ ਮਦਦ ਨਾਲ ਲੜਕੇ ਦਾ ਕਤਲ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਉਸਨੂੰ "ਸਿੱਧੀ" ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਦਫ਼ਨਾਇਆ ਅਤੇ ਰਹਿਮ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ - ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਦੇ ਖੁਲਾਸੇ ਦੇ ਬਿਆਨਾਂ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ, ਕੁਝ ਅਪਰਾਧਿਕ ਚੀਜ਼ਾਂ ਬਰਾਮਦ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ - ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਸਾਰੇ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਨੂੰ ਧਾਰਾ 364/34 ,ਧਾਰਾ 120B ਨਾਲ ਪੜ੍ਹੀ ਗਈ ਤਹਿਤ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ, ਧਾਰਾ 302/34 ਅਤੇ ਧਾਰਾ 201 ਅਤੇ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ ਗਈ - ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਦੋ ਮੁੱਖ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਦੀ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਉਮਰ ਕੈਦ ਵਿੱਚ ਬਦਲ ਦਿੱਤਾ - ਅਪੀਲ 'ਤੇ, ਕਿਹਾ: ਸੁਤੰਤਰ ਗਵਾਹਾਂ ਦੁਆਰਾ ਇਹ ਲਗਾਤਾਰ ਗਵਾਹੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਜਦੋਂ ਉਹ ਮੁੱਖ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਘਰ ਦਾਖਲ ਹੋਏ ਸਨ, ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਬੂਲ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ

ਨੇ ਕੁਰਬਾਨੀ ਦੇ ਮਕਸਦ ਨਾਲ ਲਾਪਤਾ ਬੱਚੇ ਦਾ ਕਤਲ ਕੀਤਾ ਸੀ - ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਦਿਖਾਉਣ ਲਈ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਇਹ ਕਿ ਅਜਿਹੇ ਕਬੂਲਨਾਮੇ ਲਾਲਚ, ਧਮਕੀ ਜਾਂ ਵਾਅਦੇ ਕਾਰਨ ਹੋਏ ਸਨ - ਜਦੋਂ ਅਜਿਹੇ ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨਾਂ ਦੀ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਹੋਰ ਸਬੂਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਤਾਂ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਅਤੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਅਜਿਹੇ ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨਾਂ 'ਤੇ ਸਹੀ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ - ਅਗਵਾ ਅਤੇ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਦੇ ਦੋਸ਼ਾਂ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ, ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਕੋਈ ਸਵੀਕਾਰਯੋਗ ਸਬੂਤ ਨਹੀਂ ਸੀ - ਜਿੱਥੋਂ ਤੱਕ ਮੁੱਖ ਦੋਸ਼ੀ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਸਹਿ-ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਦਾ ਸਬੰਧ ਸੀ, ਮੁੱਖ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਘਰ ਵਿੱਚ ਗਵਾਹਾਂ ਦੁਆਰਾ ਨਾਮਜ਼ਦ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀ ਕੋਈ ਸਥਿਰਤਾ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਜਦੋਂ ਉਹ ਸਾਰੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਘਰ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਹੋਏ - ਮੁੱਖ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਹੋਰ ਸਾਰੇ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਠੋਸ ਸਬੂਤ ਨਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਅਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਜਦੋਂ ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ ਮੁੱਖ ਮੁਲਜ਼ਮ ਦੇ ਨਾਲ ਸਾਂਝੇ ਇਰਾਦੇ ਜਾਂ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਿਹਾ, ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਕੇਸ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਅਤੇ ਕਿਉਂਕਿ ਅਜਿਹੇ ਸਹਿ-ਦੋਸ਼ੀ ਸ਼ੱਕ ਦੇ ਲਾਭ ਦੇ ਹੱਕਦਾਰ ਹਨ - ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ ਨੇ ਧਾਰਾ 302 ਧਾਰਾ 34 ਨਾਲ ਪੜ੍ਹੀ ਗਈ ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਪਰਾਧ ਲਈ ਮੁੱਖ ਦੋਸ਼ੀ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਸਾਬਤ ਕੀਤਾ, ਹਾਲਾਂਕਿ, ਧਾਰਾ 364/34 , ਧਾਰਾ 120 B ਨਾਲ ਪੜ੍ਹੀ ਗਈ ਤਹਿਤ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਰੱਦ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਸਬੂਤ ਐਕਟ, 1872: ਧਾਰਾ 106 - ਲਾਗੂ ਕਰਨਾ - ਧਾਰਨਾ: ਸਬੂਤ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 106 ਦੇ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਠੋਸ ਸਬੂਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਸਾਬਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਲਾਪਤਾ ਲੜਕੇ ਦੀ ਲਾਸ਼ ਮੁੱਖ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਘਰੋਂ ਮਿਲੀ ਸੀ - ਧਾਰਾ 106 ਦੇ ਤਹਿਤ ਵਿਵਸਥਾ ਲਾਗੂ ਕਰਕੇ, ਦੋਸ਼ੀ 'ਤੇ ਬੋਝ ਪਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਅੰਦਰ ਤੱਥਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝਾਉਣ ਕਿ ਮੁੰਡੇ ਦੀ ਲਾਸ਼ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਘਰ ਵਿੱਚ ਕਿਵੇਂ ਦਫਨਾਈ ਗਈ - ਦੰਡ ਕੋਡ, 1860.

XXXXXX

ਸਜ਼ਾ/ਸਜ਼ਾ: ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ - ਕਤਲ ਲਈ ਸਜ਼ਾ - ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਤੈਅ ਹੈ ਕਿ IPC ਦੀ ਧਾਰਾ 302 ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਪਰਾਧ ਲਈ ਆਮ ਸਜ਼ਾ ਉਮਰ ਕੈਦ ਹੈ ਪਰ ਅਜਿਹੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਜਿੱਥੇ ਘਟਨਾ "ਦੁਰਲੱਭ ਤੋਂ ਦੁਰਲੱਭ ਮਾਮਲਿਆਂ" ਦੀ ਹੈ, ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦਿੱਤੀ ਜਾਣੀ ਹੈ - ਇਹ ਵੀ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤੈਅ ਹੈ ਕਿ ਸਿਰਫ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੱਥ ਅਤੇ ਹਾਲਾਤ ਹੀ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦੇਣ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਨਗੇ ਅਤੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਨੂੰ ਵਿਗੜਨ ਅਤੇ ਘਟਾਉਣ ਵਿਚਕਾਰ ਇੱਕ ਨਿਆਂਪੂਰਨ ਸੰਤੁਲਨ ਬਣਾਉਣਾ ਪਏਗਾ, ਵਿਕਲਪ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ - ਹਰ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਹਾਲਾਤਾਂ ਨੂੰ ਵਿਗੜਨ ਅਤੇ ਘਟਾਉਣ ਦੇ ਸਿੱਟੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਣ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ - ਹੋਰ ਕਾਰਕਾਂ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਦੀ ਉਮਰ, ਸੁਧਾਰ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ, ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਗੰਭੀਰਤਾ ਆਦਿ ਨੂੰ ਵੀ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ - ਇਸ ਕੇਸ ਵਿੱਚ, ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਮੌਜੂਦ ਸਬੂਤਾਂ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਦੋ ਮੁੱਖ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਨੇ ਰੱਬ ਨੂੰ ਕੁਰਬਾਨੀ ਵਜੋਂ ਦੋ ਸਾਲ ਦੇ ਬੱਚੇ ਦਾ ਕਤਲ ਕੀਤਾ - ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਤਿੰਨ ਨਾਬਾਲਗ ਬੱਚੇ ਸਨ ਉਸ ਸਮੇਂ - ਇਸ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦੋ ਸਾਲ ਦੇ ਬੱਚੇ ਦਾ ਬੇਰਹਿਮੀ ਨਾਲ ਕਤਲ ਕੀਤਾ - ਬੇਸਹਾਰਾ ਬੱਚੇ ਦਾ ਸਿਰ ਕੱਟਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਉਸ ਦੀ ਜੀਭ ਅਤੇ ਗਾਲ ਵੀ ਕੱਟੇ ਗਏ ਸਨ - ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਦੀ ਉਮਰ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਬੁਨਿਆਦੀ ਮਾਨਵਤਾ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਮਾਨਸਿਕਤਾ ਜਾਂ ਮਾਨਸਿਕਤਾ ਦੀ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਘਾਟ ਸੀ ਜੋ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸੁਧਾਰ ਲਈ ਯੋਗ ਹੋ ਸਕਦੀ ਸੀ - ਇਹ ਦੋ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਇੱਕ ਯੋਜਨਾਬੱਧ ਕਤਲ ਸੀ - ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਜੋ ਮੁੱਖ ਸਨ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ 6 ਸਾਲ ਦੀ ਬੱਚੀ ਦੇ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਤਲ ਲਈ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ - ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਪਰਾਧ ਲਈ ਅਜਿਹੀ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਵਧਣ ਵਾਲਾ ਕਾਰਕ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ - ਇਹ "ਦੁਰਲੱਭ ਤੋਂ ਦੁਰਲੱਭ ਮਾਮਲਿਆਂ" ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦੀ ਹਾਈ ਕੋਰਟ - ਪੀਨਲ ਕੋਡ, 1860 - ਬੱਚਿਆਂ ਵਿਰੁੱਧ ਅਪਰਾਧ ਦੁਆਰਾ ਸਹੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ।

XXXXXX

ਅਪੀਲਾਂ ਦਾ ਨਿਪਟਾਰਾ ਕਰਦਿਆਂ, ਅਦਾਲਤ

ਕਿਹਾ : 1. ਪੀਡਬਲਯੂ -3 ਅਤੇ ਪੀਡਬਲਯੂ -5 ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਸਾਰੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ, ਮ੍ਰਿਤਕ ਬੱਚੇ ਦੇ ਮਾਪਿਆਂ ਨੇ ਇੱਕ ਸੁਰ ਵਿੱਚ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਜਦੋਂ ਉਹ ਮੁੱਖ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਘਰ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਹੋਏ, ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੁਝ ਗਿੱਲਾ ਖੇਤਰ ਅਤੇ ਪੂਜਾ ਦੀਆਂ ਕੁਝ ਚੀਜ਼ਾਂ ਮਿਲੀਆਂ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਧਰਤੀ ਦੇ ਤਾਜ਼ੇ ਢੇਰ ਦੇਖੇ। ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਹਟਾਇਆ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮ੍ਰਿਤਕ ਬੱਚੇ ਦੀ ਲਾਸ਼ ਦੋ ਹਿੱਸਿਆਂ 'ਚ ਮਿਲੀ। ਸਾਰੇ ਗਵਾਹਾਂ ਨੇ ਲਗਾਤਾਰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਲਾਸ਼ ਦੋ ਹਿੱਸਿਆਂ ਵਿੱਚ ਸੀ, ਇਸਦੇ ਗਾਲ ਕੱਟੇ ਗਏ ਸਨ ਅਤੇ ਜੀਭ ਗਾਇਬ ਸੀ। ਸੁਤੰਤਰ ਗਵਾਹਾਂ ਵੱਲੋਂ ਲਗਾਤਾਰ ਗਵਾਹੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਉਹ ਮੁੱਖ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਘਰ ਦਾਖਲ ਹੋਏ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਬੂਲ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕੁਰਬਾਨੀ ਦੇ ਮਕਸਦ ਨਾਲ ਮ੍ਰਿਤਕ ਬੱਚੇ ਦਾ ਕਤਲ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਅਜਿਹਾ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜੋ ਇਹ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੋਵੇ ਕਿ ਅਜਿਹੇ ਕਬੂਲਨਾਮੇ ਲਾਲਚ, ਧਮਕੀ ਜਾਂ ਵਾਅਦੇ ਕਾਰਨ ਹੋਏ ਸਨ। ਜਦੋਂ ਅਜਿਹੇ ਕਬੂਲਨਾਮਿਆਂ ਦੀ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਮੌਜੂਦ ਹੋਰ ਸਬੂਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ ਗਈ, ਤਾਂ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਅਤੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਅਜਿਹੇ ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨਾਂ 'ਤੇ ਸਹੀ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ। ਸਬੂਤਾਂ ਤੋਂ ਇਹ ਸਾਬਤ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਜਿਸ ਥਾਂ 'ਤੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਲੜਕੇ ਦੀ ਲਾਸ਼ ਮਿਲੀ ਸੀ, ਉਹ ਦੋਵੇਂ ਮੁੱਖ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਦੀ ਸੀ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵੱਲੋਂ ਕੋਈ ਸਪੱਸ਼ਟੀਕਰਨ ਨਾ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਅਜਿਹੇ ਸਬੂਤਾਂ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਗਲਤੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਸੀ। (ਪੈਰੇ 14, 16) [905- H; 906-A-B]

2. ਅਗਵਾ ਅਤੇ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਲਈ, ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਕੋਈ ਸਵੀਕਾਰਯੋਗ ਸਬੂਤ ਨਹੀਂ ਸੀ. ਸਹਿ-ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਦੁਆਰਾ ਮ੍ਰਿਤਕ ਲੜਕੇ ਨੂੰ ਅਗਵਾ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਸੇ ਵੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਯੋਗ ਸਬੂਤ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ ਵਿੱਚ, ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਮੌਜੂਦ

ਸਬੂਤਾਂ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। IPC ਦੀ ਧਾਰਾ 34 ਦੇ ਤਹਿਤ ਵਿਵਸਥਾ ਨੂੰ ਆਕਰਸ਼ਿਤ ਕਰਨ ਦੇ ਸਾਂਝੇ ਇਰਾਦੇ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਲਈ, ਇਸ ਲਈ ਪਹਿਲਾਂ ਤੋਂ ਤਿਆਰ ਯੋਜਨਾ ਅਤੇ ਪਹਿਲਾਂ ਤੋਂ ਸੰਗੀਤ ਸਮਾਰੋਹ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਮਨਾਂ ਦੀ ਪਹਿਲਾਂ ਮੀਟਿੰਗ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਸਮੇਂ ਐਕਟ ਦੇ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸਾਂਝਾ ਇਰਾਦਾ ਮੌਜੂਦ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਦਾ ਬੋਝ ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ 'ਤੇ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਪਰਾਧਿਕ ਕੰਮ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਤੋਂ ਵੱਧ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀ ਭਾਗੀਦਾਰੀ ਸਾਂਝੇ ਇਰਾਦੇ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਵਧਾਉਣ ਲਈ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਦੋਵਾਂ ਮੁੱਖ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਵਿਚਾਲੇ ਸਾਂਝਾ ਇਰਾਦਾ ਸਾਬਤ ਹੋਇਆ ਪਰ ਨਾਲ ਹੀ ਬਾਕੀ ਸਾਰਿਆਂ ਵਿਰੁੱਧ ਆਪਣਾ ਦੋਸ਼ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਲਈ ਕੋਈ ਸਵੀਕਾਰਯੋਗ ਸਬੂਤ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਾਂਝੇ ਇਰਾਦੇ ਨਾਲ ਅਪਰਾਧ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ ਮੁੱਖ ਦੋਸ਼ੀ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਹੋਰ ਸਾਰੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੇ ਸਾਂਝੇ ਇਰਾਦੇ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਿਹਾ, ਜਾਂ ਤਾਂ ਘਟਨਾ ਵਾਲੇ ਦਿਨ ਮ੍ਰਿਤਕ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਅਗਵਾ ਕਰਨਾ ਜਾਂ ਕਤਲ ਕਰਨਾ।

XXXXXX

ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਮੌਜੂਦ ਸਬੂਤਾਂ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਬਾਕੀ ਸਾਰੇ ਦੋਸ਼ੀ ਸਵੈ-ਦਾਅਵਾ ਕੀਤੀ ਗੁਰੂਮਾਤਾ ਦੇ ਚੇਲੇ ਸਨ, ਜੋ ਮੁੱਖ ਦੋਸ਼ੀ ਨੰਬਰ 2 ਸੀ ਅਤੇ ਉਹ ਨਿਯਮਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਘਰ ਫਲ ਅਤੇ ਫੁੱਲ ਚੜ੍ਹਾਉਣ ਲਈ ਆਉਂਦੇ ਸਨ। ਮੁੱਖ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਘਰ ਵਿੱਚ ਗਵਾਹਾਂ ਦੁਆਰਾ ਨਾਮਜ਼ਦ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀ ਕੋਈ ਸਥਿਰਤਾ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਜਦੋਂ ਉਹ ਸਾਰੇ ਆਪਣੇ ਘਰ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਹੋਏ। ਮੁੱਖ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਨਾਲ ਹੋਰ ਸਾਰੇ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਸਥਿਰ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਸਬੂਤ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ ਵਿੱਚ ਅਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਜਦੋਂ ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ ਮੁੱਖ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਨਾਲ ਸਾਂਝੇ ਇਰਾਦੇ ਜਾਂ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਿਹਾ, ਤਾਂ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਕੇਸ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ

ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਸ਼ੱਕ ਦੇ ਲਾਭ ਦੇ ਹੱਕਦਾਰ ਹਨ। ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਮੌਜੂਦ ਸਬੂਤਾਂ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ ਨੇ IPC ਦੀ ਧਾਰਾ 302 ਅਤੇ ਧਾਰਾ 34 ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਪਰਾਧ ਲਈ ਮੁੱਖ ਦੋਸ਼ੀ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਸਾਬਤ ਕੀਤਾ। [ਪੈਰਾ 17] [906-C-G; 907-B-C]

3. ਠੋਸ ਸਬੂਤਾਂ ਤੋਂ ਇਹ ਸਾਬਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਲਾਪਤਾ ਲੜਕੇ ਦੀ ਲਾਸ਼ ਮੁੱਖ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਘਰੋਂ ਮਿਲੀ ਸੀ। ਭਾਰਤੀ ਸਬੂਤ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 106 ਦੇ ਤਹਿਤ ਵਿਵਸਥਾ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਕੇ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਦਾ ਬੋਝ ਬਣਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਅੰਦਰ ਇਸ ਤੱਥ ਨੂੰ ਸਮਝਾਉਣ ਕਿ ਮੁੰਡੇ ਦੀ ਲਾਸ਼ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਘਰ ਵਿੱਚ ਕਿਵੇਂ ਦਫਨਾਇਆ ਗਿਆ। [ਪੈਰਾ 19] [908-B-C]

4. ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਤੈਅ ਹੈ ਕਿ IPC ਦੀ ਧਾਰਾ 302 ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਪਰਾਧ ਲਈ ਆਮ ਸਜ਼ਾ ਉਮਰ ਕੈਦ ਹੈ ਪਰ, ਇੱਕ ਕੇਸ ਵਿੱਚ, ਜਿੱਥੇ ਘਟਨਾ "ਦੁਰਲੱਭ ਤੋਂ ਦੁਰਲੱਭ ਮਾਮਲਿਆਂ" ਦੀ ਹੈ, ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦਿੱਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਸਿਰਫ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੱਥ ਅਤੇ ਹਾਲਾਤ ਹੀ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦੇਣ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਨਗੇ ਅਤੇ ਵਿਕਲਪ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹਾਲਾਤਾਂ ਨੂੰ ਵਿਗੜਨ ਅਤੇ ਘਟਾਉਣ ਵਿਚਕਾਰ ਇੱਕ ਨਿਆਂਪੂਰਨ ਸੰਤੁਲਨ ਬਣਾਉਣਾ ਪਏਗਾ। "ਦੁਰਲੱਭ ਤੋਂ ਦੁਰਲੱਭ ਕੇਸ" ਵਿੱਚ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦਿੱਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਹਰੇਕ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਸਿੱਟੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਣ ਲਈ ਹਾਲਾਤਾਂ ਨੂੰ ਵਧਾਉਣ ਅਤੇ ਘਟਾਉਣ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਹੋਰ ਕਾਰਕਾਂ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਦੀ ਉਮਰ, ਸੁਧਾਰ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ, ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਗੰਭੀਰਤਾ ਆਦਿ ਨੂੰ ਵੀ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਮਾਮਲੇ 'ਚ ਮੁੱਖ ਦੋਸ਼ੀ ਨੇ ਭਗਵਾਨ ਨੂੰ ਬਲੀ ਦੇ ਕੇ ਦੋ ਸਾਲ ਦੇ ਬੱਚੇ ਦਾ ਕਤਲ ਕੀਤਾ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਤਿੰਨ ਨਾਬਾਲਗ ਬੱਚੇ ਸਨ। ਇਸ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦੋ ਸਾਲ ਦੀ ਬੱਚੀ ਦਾ ਬੇਰਹਿਮੀ ਨਾਲ ਕਤਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਬੇਸਹਾਰਾ ਬੱਚੇ ਦਾ ਸਿਰ ਕੱਟਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਉਸ ਦੀ ਜੀਭ ਅਤੇ ਗਾਲ ਵੀ ਕੱਟੇ ਗਏ ਸਨ। ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਦੀ ਉਮਰ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ, ਉਹ ਬੁਨਿਆਦੀ ਮਾਨਵਤਾ ਦੇ ਮਾਲਕ ਨਹੀਂ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਮਾਨਸਿਕਤਾ ਜਾਂ ਮਾਨਸਿਕਤਾ ਦੀ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਘਾਟ ਸੀ ਜੋ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸੁਧਾਰ

ਲਈ ਯੋਗ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਦੋ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਇੱਕ ਯੋਜਨਾਬੱਧ ਕਤਲ ਹੈ। ਮੁੱਖ ਦੋਸ਼ੀ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ 6 ਸਾਲ ਦੀ ਬੱਚੀ ਦੇ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਤਲ ਲਈ IPC ਦੀ ਧਾਰਾ 302/34 ਅਤੇ ਧਾਰਾ 201 ਦੇ ਤਹਿਤ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਿਸ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਪਰਾਧ ਲਈ ਅਜਿਹੀ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਵਧਣ ਵਾਲਾ ਕਾਰਕ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। (ਪੈਰੇ 22, 23) [910-F-H; 911-A-D]

XXXXXX

ਸੁਸ਼ੀਲ ਮੁਰਮੂ ਬਨਾਮ ਝਾਰਖੰਡ ਰਾਜ **(2004) 2 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 338: [2003] 6 Suppl. ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 702;** ਬਚਨ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ **(1980) 2 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 684;** ਮਾਛੀ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ **(1983) 3 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 470: [1983] 3 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 413 - 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ।**

ਅਘਨੂ ਨਾਗੇਸੀਆ ਬਨਾਮ ਬਿਹਾਰ ਰਾਜ **[1966] 1 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 134;** ਸਹਿਦੇਵਨ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਤਾਮਿਲਨਾਡੂ ਰਾਜ **(2012) 6 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 403: [2012] 4 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 366;** ਸ਼ੰਭੂ ਨਾਥ ਮਹਿਰਾ ਬਨਾਮ ਅਜਮੇਰ ਰਾਜ **[1956] ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 199;** ਰੋਨੀ ਬਨਾਮ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਰਾਜ **(1998) 3 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 625: [1998] 2 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 162 - ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ।**

ਫਿਰੋਜ਼ੁਦੀਨ ਬਸ਼ੀਰੂਦੀਨ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਕੇਰਲ ਰਾਜ **(2001) 7 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 596 - ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ**

ਕੇਸ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਹਵਾਲਾ		
(2001) 7 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 596	**ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ**	**ਪੈਰਾ 19**
[1966] 1 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 134	**ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ**	**ਪੈਰਾ 18**
[2012] 4 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 366	**ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ**	**ਪੈਰਾ 18**
[1956] ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 199	**ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ**	**ਪੈਰਾ 19**
[2003] 6 Suppl. ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 702	**'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ**	**ਪੈਰਾ 21**
(1980) 2 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 684	**'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ**	**ਪੈਰਾ 21**
[1983] 3 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 413	**'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ**	**ਪੈਰਾ 21**
[1998] 2 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 162	**ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ**	**ਪੈਰਾ 22**

XXXXXX

ਅਪਰਾਧਿਕ ਅਪੀਲ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ: 2017 ਦੀ ਅਪਰਾਧਿਕ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 1416-1417.

2014 ਦੇ ਅਪਰਾਧਿਕ ਹਵਾਲਾ ਨੰਬਰ 1 ਅਤੇ 2014 ਦੇ ਅਪਰਾਧਿਕ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 511 ਵਿੱਚ ਬਿਲਾਸਪੁਰ ਵਿਖੇ ਛੱਤੀਸਗੜ੍ਹ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ 01.12.2016 ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਆਦੇਸ਼ ਤੋਂ।

ਨਾਲ

ਅਪਰਾਧਿਕ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 300-301/2018, 1418-1419/2017,
298-299/ 2018.

ਬੀਰੇਂਦਰ ਕੁਮਾਰ ਮਿਸ਼ਰਾ, ਐਡਵੋਕੇਟ (ਏ.ਸੀ.)

ਪੇਸ਼ ਧਿਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਐਡਵੋਕੇਟ ਸੀਨੀਅਰ ਐਡਵੋਕੇਟ ਸਿਧਾਰਥ ਦਵੇ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਲਿਜ਼ ਮੈਥਿਊ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਨਿਨੀ ਸੁਸਾਨ ਥਾਮਸ, ਯਸ਼ ਐਸ. ਵਿਜੇ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਜੇਮਤੀਬੇਨ AO, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਸੋਮਿਆ ਗੁਪਤਾ, ਸਿਧਾਂਤ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਦਵੇ, ਕਬੀਰ ਦੀਕਸ਼ਿਤ, ਰਾਜੀਵ ਕੁਮਾਰ ਬਾਂਸਲ, ਐਮ.ਪੀ. ਸਿੰਘ, ਅਕਸ਼ੈ ਕੇ. ਘਈ, ਸੁਮੀਰ ਸੋਢੀ, ਅਸ਼ੀਸ਼ ਤਿਵਾੜੀ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਰਿਧੀਮਾ ਜੁਨੇਜਾ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਸੁਦੀਤੀ ਬੱਤਰਾ।

ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਹੇਠ ਦੁਆਰਾ ਸੁਣਾਇਆ ਗਿਆ

ਆਰ. ਸੁਭਾਸ਼ ਰੈਡੀ, ਜੇ.

1. ਇਹ ਸਾਰੀਆਂ ਅਪੀਲਾਂ ਬਿਲਾਸਪੁਰ ਵਿਖੇ ਛੱਤੀਸਗੜ੍ਹ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ 2014 ਦੇ ਅਪਰਾਧਿਕ ਸੰਦਰਭ ਨੰਬਰ 1 ਅਤੇ 2014 ਦੇ ਅਪਰਾਧਿਕ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 511 ਵਿੱਚ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਾਂਝੇ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਹਨ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਨਿਪਟਾਰਾ ਇਸ ਸਾਂਝੇ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਆਦੇਸ਼ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

2. ਸਾਰੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ 'ਤੇ ਧਾਰਾ 364/34 ਅਤੇ 120B ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਪਰਾਧ ਲਈ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਏ ਗਏ ਸਨ; 2011 ਦੇ ਸੈਸ਼ਨ ਟ੍ਰਾਇਲ ਨੰਬਰ 61 ਵਿੱਚ 27.03.2014 ਨੂੰ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਫੈਸਲੇ ਰਾਹੀਂ ਭਾਰਤੀ ਦੰਡਾਵਲੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 302/34 ਦੇ ਨਾਲ 120B ਅਤੇ 201 ਭਾਰਤੀ ਦੰਡਾਵਲੀ (IPC) ਦੇ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਕੇ ਵਿਦਵਾਨ ਸੈਸ਼ਨ ਜੱਜ ਦੁਰਗ ਨੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਅਤੇ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ। IPC ਦੀ ਧਾਰਾ 364/34 ਅਤੇ 120B ਤਹਿਤ ਅਪਰਾਧ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਉਮਰ ਕੈਦ ਅਤੇ 5000/- ਰੁਪਏ ਜੁਰਮਾਨੇ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ ਗਈ, ਜੁਰਮਾਨੇ ਦੀ ਅਦਾਇਗੀ ਨਾ ਕਰਨ 'ਤੇ ਹਰੇਕ ਨੂੰ ਚਾਰ ਮਹੀਨਿਆਂ ਲਈ ਹੋਰ ਸਖਤ ਕੈਦ ਕੱਟਣੀ ਪਵੇਗੀ। 302/34

ਅਤੇ 120B ਆਈਪੀਸੀ ਧਾਰਾਵਾਂ ਤਹਿਤ ਅਪਰਾਧ ਲਈ ਦੀ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਅਤੇ 5000/- ਰੁਪਏ ਦਾ ਜੁਰਮਾਨਾ ਲਗਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਹਿਣ 'ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਚਾਰ ਮਹੀਨਿਆਂ ਲਈ ਹੋਰ ਸਖਤ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ ਗਈ ਸੀ। ਆਈ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੀ ਧਾਰਾ 201 ਤਹਿਤ ਅਪਰਾਧ ਲਈ 5 ਸਾਲ ਦੀ ਸਖ਼ਤ ਕੈਦ ਅਤੇ 2000 ਰੁਪਏ ਜੁਰਮਾਨਾ ਲਗਾਇਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਜੁਰਮਾਨਾ ਨਾ ਭਰਨ 'ਤੇ ਦੋ ਮਹੀਨੇ ਦੀ ਹੋਰ ਸਖ਼ਤ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ ਗਈ।

3. ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, Cr.P.C. ਦੀ ਧਾਰਾ 366 ਤਹਿਤ ਲੋੜ ਅਨੁਸਾਰ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੂੰ ਇੱਕ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ-ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਨੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ 2014 ਦੀ ਅਪਰਾਧਿਕ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 511 ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਹੈ। 01.12.2016 ਦੇ ਇੱਕ ਸਾਂਝੇ ਫੈਸਲੇ ਦੁਆਰਾ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਦੋ ਮੁੱਖ ਦੋਸ਼ੀਆਂ, ਈਸ਼ਵਰੀ ਲਾਲ ਯਾਦਵ ਅਤੇ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਕਿਰਨ ਬਾਈ ਦੀ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਹੋਰ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਮੁਆਫੀ ਜਾਂ ਪੈਰੋਲ ਦੇ ਉਮਰ ਕੈਦ ਵਿੱਚ ਬਦਲ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।

XXXXXX

4. ਮ੍ਰਿਤਕ ਚਿਰਾਗ ਰਾਜਪੂਤ ਪੋਸ਼ਣ ਸਿੰਘ (ਪੀਡਬਲਯੂ-3) ਅਤੇ ਸਾਵਿਤਰੀ ਬਾਈ (ਪੀਡਬਲਯੂ-5) ਦਾ ਪੁੱਤਰ ਸੀ। ਪੀਡਬਲਯੂ-5 ਘਰੇਲੂ ਨੌਕਰ ਵਜੋਂ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਦਕਿ ਪੋਸ਼ਣ ਸਿੰਘ (ਪੀਡਬਲਯੂ -3) ਭਿਲਾਈ ਵਿੱਚ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਵੰਦਨਾ ਰਾਜਪੂਤ (ਪੀਡਬਲਯੂ -21) ਸਾਵਿਤਰੀ ਬਾਈ (ਪੀਡਬਲਯੂ -5) ਦੀ ਭੈਣ ਹੈ ਅਤੇ 23.11.2010 ਨੂੰ ਨਾਬਾਲਗ ਬੱਚੇ - ਚਿਰਾਗ ਨਾਲ ਘਰ 'ਤੇ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਵੰਦਨਾ ਰਾਜਪੂਤ (ਪੀਡਬਲਯੂ -

21) ਅਤੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਲੜਕਾ ਚਿਰਾਗ ਰਾਜਪੂਤ 23.11.2010 ਨੂੰ ਘਰ 'ਤੇ ਸਨ, ਚਿਰਾਗ ਖੇਡਣ ਲਈ ਘਰ ਦੇ ਬਾਹਰ ਗਿਆ ਜਦੋਂ ਉਹ ਅੰਦਰ ਸੀ। ਕੁਝ ਸਮੇਂ ਬਾਅਦ ਜਦੋਂ ਉਹ ਬਾਹਰ ਗਈ ਤਾਂ ਉਹ ਚਿਰਾਗ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਲੱਭ ਸਕੀ ਅਤੇ ਚਿਰਾਗ ਲਾਪਤਾ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਤੁਰੰਤ ਆਪਣੀ ਭੈਣ ਅਤੇ ਜੀਜਾ, ਭਾਵ ਪੀਡਬਲਯੂ -5 ਅਤੇ 3 ਨੂੰ ਫੋਨ ਕੀਤਾ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਘਰ ਵਾਪਸ ਆਏ।

5. ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਦਾ ਇਹ ਮਾਮਲਾ ਹੈ ਕਿ ਦੋ ਮੁੱਖ ਦੋਸ਼ੀ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਕਿਰਨ ਬਾਈ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਪਤੀ ਈਸ਼ਵਰੀ ਲਾਲ ਯਾਦਵ ਤਾਂਤਰਵਾਦ ਵਿੱਚ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਰੱਖਦੇ ਸਨ। ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਕਿਰਨ ਬਾਈ ਸਿੱਧੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਸੀ। ਉਸ ਨੂੰ 'ਗੁਰੂਮਾਤਾ' ਵੀ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਨੂੰ ਪ੍ਰਸੰਨ ਕਰਨ ਲਈ, ਉਸਨੇ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਅਤੇ ਚੇਲਿਆਂ ਨੂੰ, ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਹੋਰ ਸਹਿ-ਦੋਸ਼ੀ ਹਨ, ਮਨੁੱਖੀ ਬਲੀ ਲਈ ਇੱਕ ਛੋਟਾ ਬੱਚਾ ਲਿਆਉਣ ਲਈ ਕਿਹਾ। ਮੁੱਖ ਦੋਸ਼ੀ ਪੀਡਬਲਯੂ -3 ਅਤੇ 5 ਦੇ ਗੁਆਂਢੀ ਸਨ। ਦੋਸ਼ ਹੈ ਕਿ ਭਗਵਾਨ ਨੂੰ ਬਲੀ ਦੇਣ ਦੇ ਮਕਸਦ ਨਾਲ ਮੁੱਖ ਦੋਸ਼ੀ ਕਿਰਨ ਬਾਈ ਅਤੇ ਈਸ਼ਵਰੀ ਲਾਲ ਯਾਦਵ ਦੇ ਘਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਬੱਚੇ ਚਿਰਾਗ ਨੂੰ ਅਗਵਾ ਕਰਕੇ ਬੇਰਹਿਮੀ ਨਾਲ ਕਤਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਸ ਨੂੰ ਘਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਦਫਨਾਇਆ ਗਿਆ। ਰੋਣ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਤੋਂ ਬਚਣ ਲਈ, ਸੰਗੀਤ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਨੂੰ ਉੱਚੀ ਆਵਾਜ਼ ਵਿੱਚ ਵਜਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ।

6. ਵੰਦਨਾ ਰਾਜਪੂਤ (ਪੀਡਬਲਯੂ-21) ਤੋਂ ਉਸ ਦੀ ਭੈਣ ਸਾਵਿਤਰੀ ਬਾਈ (ਪੀਡਬਲਯੂ-5) ਅਤੇ ਜੀਜਾ ਪੋਸ਼ਣ ਸਿੰਘ (ਪੀਡਬਲਯੂ-3) ਨੂੰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਮਿਲਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਚਿਰਾਗ ਦੀ ਭਾਲ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਜਦੋਂ ਬੱਚੇ ਦੇ ਮਾਪੇ, ਪਰਿਵਾਰਕ ਮੈਂਬਰ ਅਤੇ ਗੁਆਂਢ ਦੇ ਹੋਰ ਲੋਕ ਲਾਪਤਾ ਲੜਕੇ ਦੀ ਭਾਲ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੋ ਮੁੱਖ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਦੇ ਘਰੋਂ ਨਿਕਲਰਹੇ ਉੱਚੀ ਆਵਾਜ਼ ਦੇ ਸੰਗੀਤ ਤੋਂ ਸ਼ੱਕ ਹੋਇਆ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕੁਝ ਲੋਕ ਕਿਰਨ ਬਾਈ ਅਤੇ ਈਸ਼ਵਰੀ ਲਾਲ ਯਾਦਵ ਦੇ ਘਰ ਦਾਖਲ ਹੋਏ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਤਾਜ਼ਾ ਖੋਦੀ ਗਈ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਪੰਜ ਢੇਰ ਮਿਲੇ। ਦੋਸ਼ ਹੈ ਕਿ ਉਥੇ ਇਕ ਪੱਤੇ ਦਾ ਕਟੋਰਾ (ਡੋਨਾ), ਇਕ ਛੋਟਾ ਕਟੋਰਾ (ਕਟੋਰੀ), ਇਕ ਛੋਟਾ ਗੋਲ ਧਾਤੂ ਦਾ ਭਾਂਡਾ (ਲੋਟਾ), ਇਕ ਤਿਸ਼ੂਲ (ਤ੍ਰਿਸ਼ੂਲ), ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੀਆਂ ਮੂਰਤੀਆਂ ਅਤੇ ਤਸਵੀਰਾਂ ਅਤੇ ਪੂਜਾ ਦੀਆਂ

ਹੋਰ ਚੀਜ਼ਾਂ ਵੀ ਪਈਆਂ ਸਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੁਝ ਚੀਜ਼ਾਂ 'ਤੇ ਖੂਨ ਸੀ। ਦੋਸ਼ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਭੀੜ ਨੇ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਕੀ ਹੋਇਆ ਸੀ ਤਾਂ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਕਿਰਨ ਬਾਈ ਅਤੇ ਈਸ਼ਵਰੀ ਲਾਲ ਯਾਦਵ ਨੇ ਕਬੂਲ ਕੀਤਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਹੋਰ ਸਹਿ-ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਦੀ ਮਦਦ ਨਾਲ ਚਿਰਾਗ ਦੀ ਕੁਰਬਾਨੀ ਦਿੱਤੀ ਸੀ ਅਤੇ ਰਹਿਮ ਦੀ ਭੀਖ ਮੰਗੀ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਤੁਰੰਤ ਬਾਅਦ ਭੀੜ ਨੇ ਤਾਜ਼ਾ ਖੋਦੀ ਗਈ ਮਿੱਟੀ ਨੂੰ ਖੋਦਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਚਿਰਾਗ ਦੀ ਲਾਸ਼ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਕੱਢਿਆ ਗਿਆ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪੁਲਿਸ ਮੌਕੇ 'ਤੇ ਆਈ ਅਤੇ ਰਿਪੋਰਟ ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਚਿਰਾਗ ਦੀ ਲਾਸ਼ ਨੂੰ ਪੋਸਟਮਾਰਟਮ ਲਈ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਸਾਰੇ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਤੋਂ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਕੀਤੀ ਗਈ ਜਿਸ 'ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕੁਝ ਖੁਲਾਸੇ ਵਾਲੇ ਬਿਆਨ ਦਿੱਤੇ। ਅਜਿਹੇ ਖੁਲਾਸੇ ਵਾਲੇ ਬਿਆਨਾਂ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ, ਕੁਝ ਅਪਰਾਧਿਕ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦੀ ਬਰਾਮਦਗੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਜਾਂਚ ਪੂਰੀ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਸਾਰੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਅਤੇ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਤੰਬੀ ਨਾਮ ਦੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਮੁਲਜ਼ਮ ਵਿਰੁੱਧ ਧਾਰਾ 173 Cr.P.C. ਤਹਿਤ ਅੰਤਿਮ ਰਿਪੋਰਟ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਫਰਾਰ ਸੀ, ਉਸ ਦਾ ਮੁਕੱਦਮਾ ਵੱਖ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ। ਸਾਰੇ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਨੇ ਦੋਸ਼ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਉਪਰੋਕਤ ਅਪਰਾਧਾਂ ਲਈ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਵਿਦਵਾਨ ਸੈਸ਼ਨ ਜੱਜ, ਦੁਰਗ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ 27.03.2014 ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦੁਆਰਾ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ ਗਈ ਸੀ। ਸਾਰੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ। Cr.P.C. ਦੀ ਧਾਰਾ 366 ਤਹਿਤ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੂੰ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

XXXXXX

7. ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਨੇ ਅਪਰਾਧਿਕ ਅਪੀਲ ਰਾਹੀਂ ਆਪਣੀ ਸਜ਼ਾ ਅਤੇ ਲਗਾਈ ਗਈ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਵੀ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਦੋਵਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਸਾਂਝੇ ਫੈਸਲੇ ਦੁਆਰਾ ਵਿਚਾਰਿਆ ਗਿਆ

ਸੀ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ IPC ਦੀ ਧਾਰਾ 302/34, ਧਾਰਾ 120B, ਮੁੱਖ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਈਸ਼ਵਰੀ ਲਾਲ ਯਾਦਵ ਅਤੇ ਕਿਰਨ ਬਾਈ ਨੂੰ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਅਤੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਹੋਰ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਦੀ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਉਮਰ ਕੈਦ ਵਿਚ ਬਦਲ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।

8. ਅਸੀਂ 2017 ਦੀ Crl. ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 1416-1417 ਅਤੇ 2017 ਦੀ 1418-1419 ਵਿੱਚ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ ਸੀਨੀਅਰ ਵਕੀਲ ਸ਼੍ਰੀ ਸਿਧਾਰਥ ਦਵੇ; ਸ਼੍ਰੀ ਬੀਰੇਂਦਰ ਕੁਮਾਰ ਮਿਸ਼ਰਾ, 2018 ਦੀ Crl. ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 300-301 ਵਿੱਚ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ; 2018 ਦੀ Crl. ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 298-299 ਵਿੱਚ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਸ਼੍ਰੀ ਰਾਜੀਵ ਕੁਮਾਰ ਬਾਂਸਲ ਅਤੇ ਉੱਤਰਦਾਤਾ-ਛੱਤੀਸਗੜ੍ਹ ਰਾਜ ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਸ਼੍ਰੀ ਸੁਮੀਰ ਸੋਢੀ ਨੂੰ ਸੁਣਿਆ ਹੈ ।

9. ਇਨ੍ਹਾਂ ਅਪੀਲਾਂ ਵਿੱਚ, ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ ਵਿਦਵਾਨ ਸੀਨੀਅਰ ਵਕੀਲ ਸ਼੍ਰੀ ਸਿਧਾਰਥ ਦਵੇ ਨੇ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਕਥਿਤ ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਮ੍ਰਿਤਕ ਲੜਕੇ ਚਿਰਾਗ ਦੇ ਅਗਵਾ ਅਤੇ ਕਤਲ ਦੇ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਲਈ ਕੋਈ ਹੋਰ ਸਬੂਤ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣ ਲਈ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਰਿਕਾਰਡ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਾਰੇ ਨਤੀਜੇ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੇ ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦੇ ਹਨ ਜੋ ਭਾਰਤੀ ਸਬੂਤ ਐਕਟ, 1872 ਦੀ ਧਾਰਾ 24, 25 ਅਤੇ 26 ਦੇ ਤਹਿਤ ਪਾਬੰਦੀਸ਼ੁਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਪਰਾਧ ਵਾਲੀ ਥਾਂ 'ਤੇ ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਆਉਣ ਬਾਰੇ ਗਵਾਹਾਂ ਦੀਆਂ ਗਵਾਹੀਆਂ ਅਤੇ ਕਥਿਤ ਗੈਰ-ਨਿਆਂਇਕ ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨਾਂ ਵਿੱਚ ਭੌਤਿਕ ਵਿਰੋਧਾਭਾਸ ਹਨ, ਇਸ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਹੇਠਾਂ ਦੀਆਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੇ ਅਜਿਹੇ ਸਬੂਤਾਂ ਨੂੰ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਵਿਵਾਦਿਤ ਫੈਸਲੇ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਹਨ। ਇਹ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ, ਕਿਉਂਕਿ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੀ ਲਾਸ਼ ਮੁੱਖ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਮਿਲੀ, ਹੇਠਾਂ ਦੀਆਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੇ ਭਾਰਤੀ ਸਬੂਤ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 106 ਦੀ

ਸਹਾਇਤਾ ਲੈਣ ਵਿੱਚ ਗਲਤੀ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਇਹ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਵੱਡੀ ਭੀੜ ਇਕੱਠੀ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੀ ਲਾਸ਼ ਮਿਲੀ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਇਹ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਕੰਕਾਲ ਦੀ ਖੋਜ ਅਤੇ ਮਾੜੇ ਚਰਿੱਤਰ ਦੀ ਥਿਊਰੀ, ਭਾਵ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਕਾਲੇ ਜਾਦੂ ਦੇ ਪ੍ਰੈਕਟੀਸ਼ਨਰ ਸਨ, ਭਾਰਤੀ ਸਬੂਤ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 14, 15 ਅਤੇ 54 ਦੇ ਤਹਿਤ ਪਾਬੰਦੀਸ਼ੁਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ ਨੇ ਕਥਿਤ ਅਪਰਾਧ ਕਰਨ ਲਈ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਲਈ IPC ਦੀ ਧਾਰਾ 120B ਤਹਿਤ ਕੋਈ ਸਮੱਗਰੀ ਸਾਬਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਹੈ।

XXXXXX

10. ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਦੀ ਇਹ ਦਲੀਲ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਲਈ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਕੋਈ ਸਬੂਤ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਅਜਿਹੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦਾ ਮ੍ਰਿਤਕ ਬੱਚੇ ਦੇ ਅਗਵਾ ਅਤੇ ਕਤਲ ਦਾ ਅਪਰਾਧ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਸਾਂਝਾ ਇਰਾਦਾ ਸੀ। ਜਿੱਥੋਂ ਤੱਕ ਮੁੱਖ ਦੋਸ਼ੀ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ, ਇਹ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਕਥਿਤ ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨਾਂ 'ਤੇ ਅਧਾਰਤ ਹਨ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ ਵਿੱਚ, ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੇ IPC ਦੀ ਧਾਰਾ 34 ਅਤੇ 120B ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਨਾਲ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣ ਵਿੱਚ ਗਲਤੀ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਦੀ ਇਹ ਦਲੀਲ ਵੀ ਹੈ ਕਿ ਈਸ਼ਵਰੀ ਲਾਲ ਯਾਦਵ ਅਤੇ ਕਿਰਨ ਬਾਈ ਨੂੰ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦੇਣ ਦਾ ਕੋਈ ਕਾਰਨ ਜਾਂ ਜਾਇਜ਼ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਬਾਕੀ ਸਾਰੇ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਉਮਰ ਕੈਦ ਵਿੱਚ ਬਦਲ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਵੀ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਅਧੀਨ ਘਟਨਾ ਨੂੰ "ਦੁਰਲੱਭ ਤੋਂ ਦੁਰਲੱਭ ਮਾਮਲਿਆਂ" ਵਿੱਚੋਂ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਤਾਂ ਜੋ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦਿੱਤੀ ਜਾ

ਸਕੇ। ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਦਲੀਲਾਂ ਦੇ ਸਮਰਥਨ ਵਿੱਚ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਮਾਮਲਿਆਂ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਹੈ:

1. ਅਘਨੂ ਨਾਗੇਸੀਆ ਬਨਾਮ ਬਿਹਾਰ ਰਾਜ[1]

2. ਸਹਿਦੇਵਨ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਤਾਮਿਲਨਾਡੂ ਰਾਜ[2]

3. ਸ਼ੰਭੂ ਨਾਥ ਮਹਿਰਾ ਬਨਾਮ ਅਜਮੇਰ ਰਾਜ[3]

4. ਫਿਰੋਜ਼ੁਦੀਨ ਬਸ਼ੀਰੁਦੀਨ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਕੇਰਲ ਰਾਜ[4]

5. ਰੋਨੀ ਬਨਾਮ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਰਾਜ[5]

---

[1]1966 (1) ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 134 = AIR 1966 SC 119

[2] (2012) 6 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 403

[3]1956 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 199

[4] (2001) 7 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 596

[5] (1998) 3 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 625

XXXXXX

11. ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ, ਛੱਤੀਸਗੜ੍ਹ ਰਾਜ ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਸ਼੍ਰੀ ਸੁਮੀਰ ਸੋਢੀ ਨੇ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਕੇਸ ਮਨੁੱਖੀ ਬਲੀ ਵਜੋਂ ਦੋ ਸਾਲ ਦੇ ਛੋਟੇ ਬੱਚੇ ਦੇ ਭਿਆਨਕ ਕਤਲ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ ਅਤੇ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਜ਼ੁਬਾਨੀ ਸਬੂਤਾਂ ਤੋਂ, ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ ਨੇ

ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਨੂੰ ਵਾਜਬ ਸ਼ੱਕ ਤੋਂ ਪਰੇ ਸਾਬਤ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਦਖਲ ਦੇਣ ਦਾ ਕੋਈ ਆਧਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ, ਸਾਰੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਮੁੱਖ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਘਰ ਮੌਜੂਦ ਸਨ ਅਤੇ ਤੱਥ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੀ ਲਾਸ਼ ਵੀ ਮੁੱਖ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਘਰੋਂ ਬਰਾਮਦ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਪੀਡਬਲਯੂ -2, 3, 5, 6, 9, 10, 12, 13 ਅਤੇ 16 ਦੇ ਜ਼ੁਬਾਨੀ ਸਬੂਤਾਂ ਤੋਂ ਸਾਬਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੇ ਵਕੀਲ ਦੁਆਰਾ ਦਰਸਾਏ ਗਏ ਵਿਰੋਧਾਭਾਸ ਮਾਮੂਲੀ ਹਨ ਅਤੇ ਉਹ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਨਤੀਜਿਆਂ ਅਤੇ ਸਿੱਟਿਆਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਵਿਦਵਾਨ ਰਾਜ ਵਕੀਲ ਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਦਲੀਲਾਂ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਨ ਲਈ ਸੁਸ਼ੀਲ ਮੁਰਮੂ ਬਨਾਮ ਝਾਰਖੰਡ ਰਾਜ 6 ਦੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਹੈ।

12. ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਦੀਆਂ ਸਲਾਹਾਂ ਸੁਣਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਸੀਂ ਵਿਵਾਦਿਤ ਫੈਸਲਿਆਂ ਅਤੇ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਮੌਜੂਦ ਸਮੱਗਰੀ ਦਾ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਅਧਿਐਨ ਕੀਤਾ ਹੈ।

13. ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਲਈ, ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ ਨੇ ਪੀਡਬਲਯੂ 1 ਤੋਂ ਪੀਡਬਲਯੂ 22 ਦੀ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਵੰਦਨਾ ਰਾਜਪੂਤ (ਪੀਡਬਲਯੂ -21), ਜੋ ਸਾਵਿਤਰੀ ਬਾਈ (ਪੀਡਬਲਯੂ -5) ਦੀ ਭੈਣ ਹੈ, ਦੁਆਰਾ ਰਿਪੋਰਟ ਕੀਤੀ ਗਈ, ਤਾਂ ਸਾਵਿਤਰੀ ਬਾਈ ਅਤੇ ਪੋਸ਼ਣ ਸਿੰਘ (ਪੀਡਬਲਯੂ -3) ਆਪਣੇ ਘਰ ਵਾਪਸ ਆ ਗਏ। ਮ੍ਰਿਤਕ ਬੱਚੇ ਦੇ ਪਿਤਾ ਪੋਸ਼ਣ ਸਿੰਘ (ਪੀਡਬਲਯੂ-3) ਦੇ ਸਬੂਤਾਂ ਵਿਚ ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਮੁੱਖ ਦੋਸ਼ੀ ਈਸ਼ਵਰੀ ਲਾਲ ਯਾਦਵ ਅਤੇ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਕਿਰਨ ਬਾਈ ਉਸ ਦੇ ਗੁਆਂਢੀ ਹਨ ਅਤੇ ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜਾਣਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਹੋਰ ਸਾਰੇ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਜਾਣਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਨਿਯਮਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਆਉਂਦੇ ਹਨ ਪਰ ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਮ ਨਹੀਂ ਦੱਸ ਸਕਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਅੱਗੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਲਾਪਤਾ ਚਿਰਾਗ ਆਪਣੀ ਪਤਨੀ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਕਿਰਨ ਬਾਈ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ ਨਾਲ ਭਾਲ ਦੌਰਾਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੁੱਖ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਘਰੋਂ ਉੱਚੀ ਆਵਾਜ਼ ਵਿਚ ਸੰਗੀਤ ਨਿਕਲਣ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਸੁਣੀ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਇਲਾਕੇ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਮਨਾਂ ਵਿਚ ਸ਼ੱਕ ਪੈਦਾ ਹੋ ਗਿਆ, ਇਸ ਲਈ ਉਹ

ਈਸ਼ਵਰੀ ਲਾਲ ਅਤੇ ਕਿਰਨ ਬਾਈ ਦੇ ਘਰ ਦਾਖਲ ਹੋਏ ਅਤੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਪੂਜਾ ਸਥਾਨ ਦੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਦੀ ਜ਼ਮੀਨ ਗਿੱਲੀ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਸਥਾਨ 'ਤੇ ਚਾਕੂ ਵੀ ਪਿਆ ਸੀ । ਗਿੱਲੀ ਥਾਂ ਦੀ ਖੁਦਾਈ ਕਰਨ 'ਤੇ ਚਿਰਾਗ ਦੀ ਲਾਸ਼ ਮਿਲੀ। ਲਾਸ਼ ਦੋ ਹਿੱਸਿਆਂ ਵਿੱਚ ਸੀ ਅਤੇ ਸਿਰ ਗਰਦਨ ਤੋਂ ਵੱਖ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਦੋਵੇਂ ਗਾਲ ਕੱਟੇ ਗਏ ਸਨ। ਪੂਜਾ ਸਥਾਨ 'ਤੇ ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੀਆਂ ਤਸਵੀਰਾਂ ਲਗਾਈਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਘਟਨਾ ਵਾਪਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹੋਰ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਦੇ ਨਾਮ ਵੀ ਪਤਾ ਲੱਗੇ ਹਨ। ਇਸੇ ਤਰਜ਼ 'ਤੇ ਪੀਡਬਲਯੂ -5 ਦਾ ਜ਼ੁਬਾਨੀ ਸਬੂਤ ਵੀ ਹੈ ਜੋ ਮ੍ਰਿਤਕ ਬੱਚੇ ਦੀ ਮਾਂ ਹੈ। ਆਪਣੀ ਗਵਾਹੀ ਵਿੱਚ ਉਸਨੇ ਦੱਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਘਰੇਲੂ ਨੌਕਰਾਣੀ ਵਜੋਂ ਕੰਮ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਘਟਨਾ ਵਾਲੇ ਦਿਨ ਜਦੋਂ ਵੰਦਨਾ ਰਾਜਪੂਤ (ਪੀਡਬਲਯੂ-21) ਨੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਬੱਚੇ ਦੀ ਮਾਂ ਨੂੰ ਸੂਚਿਤ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਪੀਡਬਲਯੂ-5 ਸਾਵਿਤਰੀ ਬਾਈ ਘਰ ਵਾਪਸ ਆਈ ਹੈ ਅਤੇ ਦੱਸਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ ਨਾਲ ਲਾਪਤਾ ਲੜਕੇ ਦੀ ਭਾਲ ਕਰ ਰਹੀ ਸੀ ਅਤੇ ਈਸ਼ਵਰੀ ਲਾਲ ਯਾਦਵ ਦੇ ਘਰੋਂ ਉੱਚੀ ਆਵਾਜ਼ ਸੁਣ ਕੇ ਉਹ ਘਰ ਵਿਚ ਦਾਖਲ ਹੋਏ। ਉਸਨੇ ਅੱਗੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਦੋਸ਼ੀ ਕਿਰਨ ਬਾਈ ਅਤੇ ਈਸ਼ਵਰੀ ਲਾਲ ਯਾਦਵ, ਨਿਹਾਲੂਦੀਨ @ ਖਾਨਬਾਬਾ, ਹੇਮੰਤ ਸਾਹੂ ਅਤੇ ਸੁਖਦੇਵ ਨੂੰ ਜਾਣਦੀ ਹੈ, ਉਸਨੇ ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਹੋਰ ਸਾਰੇ ਮੁਲਜ਼ਮ ਨਿਯਮਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਈਸ਼ਵਰੀ ਲਾਲ ਯਾਦਵ ਅਤੇ ਕਿਰਨ ਬਾਈ ਦੇ ਘਰ ਜਾ ਰਹੇ ਸਨ। ਉਸਨੇ ਵੀ ਸਪੱਸ਼ਟ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਉਹ ਈਸ਼ਵਰੀ ਲਾਲ ਯਾਦਵ ਅਤੇ ਕਿਰਨ ਬਾਈ ਦੇ ਘਰ ਦਾਖਲ ਹੋਏ, ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮਨੁੱਖੀ ਬਲੀ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਚਿਰਾਗ ਦੇ ਕਤਲ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਰਹਿਮ ਦੀ ਭੀਖ ਮੰਗੀ। ਸਮੂਹ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਤੋਂ ਸ਼ੱਕ ਹੋਣ 'ਤੇ ਪੂਜਾ ਸਥਾਨ ਦੀ ਖੁਦਾਈ ਕੀਤੀ ਗਈ ਅਤੇ ਖੁਦਾਈ ਕਰਨ 'ਤੇ ਚਿਰਾਗ ਦੀ ਲਾਸ਼ ਮਿਲੀ। ਉਸ ਦਾ ਸਿਰ ਸਰੀਰ ਤੋਂ ਵੱਖ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ, ਦੋਵਾਂ ਗਾਲਾਂ 'ਤੇ ਡੂੰਘੇ ਕੱਟ ਸਨ ਅਤੇ ਜੀਭ ਕੱਟੀ ਗਈ ਸੀ। ਆਪਣੇ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਅਜਿਹੀ ਹਾਲਤ 'ਚ ਦੇਖ ਕੇ ਉਹ ਬੇਹੋਸ਼ ਹੋ ਗਈ। ਆਪਣੀ ਗਵਾਹੀ ਵਿੱਚ ਉਸਨੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਪੁਲਿਸ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਈਸ਼ਵਰੀ ਲਾਲ ਯਾਦਵ ਦੇ ਘਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਨਹੀਂ ਆਈ ਸੀ, ਉਹ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਆਏ ਸਨ। ਪੋਸ਼ਣ ਸਿੰਘ ਦੇ ਭਰਾ ਸ੍ਰੀ ਸੂਰਜ ਸਿੰਘ ਰਾਜਪੂਤ (ਪੀਡਬਲਯੂ -2) ਤੋਂ ਵੀ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਆਪਣੀ ਗਵਾਹੀ ਵਿੱਚ ਉਸਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਸਾਰੇ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਨੂੰ ਜਾਣਦਾ ਹੈ

ਕਿਉਂਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਉਹ ਰੁਆਬੰਧਾ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ ਜਿੱਥੇ ਸਾਰੇ ਮੁਲਜ਼ਮ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ। ਆਪਣੀ ਗਵਾਹੀ ਵਿਚ ਉਸ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਸ ਦੇ ਭਰਾ ਪੋਸ਼ਣ ਸਿੰਘ (ਪੀਡਬਲਯੂ-3) ਦੇ ਫੋਨ 'ਤੇ ਕਿ ਚਿਰਾਗ ਲਾਪਤਾ ਹੈ, ਉਹ ਆਪਣੇ ਭਰਾ ਦੇ ਘਰ ਗਿਆ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਨਾਲ ਭਾਬੀ ਅਤੇ ਇਲਾਕੇ ਦੇ ਹੋਰ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੇ ਚਿਰਾਗ ਦੀ ਭਾਲ ਕੀਤੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਹ ਥਾਣੇ ਗਏ, ਰਿਪੋਰਟ ਦਰਜ ਕਰਵਾਈ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਇਲਾਕੇ 'ਚ ਵਾਪਸ ਆ ਗਏ ਅਤੇ ਤਾਂਤਰਿਕਾਂ ਈਸ਼ਵਰੀ ਲਾਲ ਯਾਦਵ ਅਤੇ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਕਿਰਨ ਬਾਈ ਦੇ ਘਰ 'ਚ ਉੱਚੀ ਆਵਾਜ਼ 'ਚ ਸੰਗੀਤ ਸੁਣ ਕੇ ਸ਼ੱਕ ਹੋਣ 'ਤੇ ਉਹ ਹੋਰਨਾਂ ਨਾਲ ਘਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਚਲੇ ਗਏ। ਉਸਨੇ ਆਪਣੀ ਗਵਾਹੀ ਵਿੱਚ ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਕਰਨ 'ਤੇ ਈਸ਼ਵਰੀ ਲਾਲ ਯਾਦਵ ਨੇ ਮੰਨਿਆ ਕਿ ਉਸਨੇ ਹੇਮੰਤ ਸਾਹੂ ਨੂੰ ਮਨੁੱਖੀ ਬਲੀ ਦੇ ਮਕਸਦ ਨਾਲ ਚਿਰਾਗ ਨੂੰ ਅਗਵਾ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਹਾ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮੌਕੇ 'ਤੇ ਪੂਜਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਅਤੇ ਚਿਰਾਗ ਦੀ ਬਲੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਅਤੇ ਉਥੇ ਦਫਨਾਇਆ ਗਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਅੱਗੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮਨੁੱਖੀ ਕੁਰਬਾਨੀ ਦੇ ਸਮੇਂ ਈਸ਼ਵਰੀ ਲਾਲ ਯਾਦਵ ਦੀ ਪਤਨੀ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਕਿਰਨ ਬਾਈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਤਿੰਨ ਬੱਚੇ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸਾਰੇ ਦੋਸ਼ੀ ਮੌਜੂਦ ਸਨ। ਸ੍ਰੀ ਰਾਮ ਅਵਤਾਰ ਗਡਾ ਦੋਸ਼ੀ ਈਸ਼ਵਰੀ ਲਾਲ ਯਾਦਵ ਅਤੇ ਕਿਰਨ ਬਾਈ ਅਤੇ ਸਾਵਿਤਰੀ ਬਾਈ ਅਤੇ ਪੋਸ਼ਣ ਸਿੰਘ ਦਾ ਗੁਆਂਢੀ ਵੀ ਹੈ, ਉਸ ਤੋਂ ਪੀਡਬਲਯੂ -6 ਵਜੋਂ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਆਪਣੀ ਗਵਾਹੀ ਵਿੱਚ ਉਸਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਮੁਲਜ਼ਮ ਈਸ਼ਵਰੀ ਲਾਲ ਯਾਦਵ ਅਤੇ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਕਿਰਨ ਬਾਈ ਜਾਣੇ-ਪਛਾਣੇ ਤਾਂਤਰਿਕ ਸਨ ਅਤੇ ਹੋਰ ਮੁਲਜ਼ਮ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪੈਰੋਕਾਰ ਸਨ।

---

[6] (2004) 2 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 338

XXXXXX

ਉੱਚੀ ਆਵਾਜ਼ ਵਿਚ ਸੰਗੀਤ ਸੁਣ ਕੇ ਉਹ ਹੋਰਨਾਂ ਨਾਲ ਮੁੱਖ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਘਰ ਗਿਆ ਅਤੇ ਪੂਜਾ ਖੇਤਰ ਦੀ ਖੁਦਾਈ ਕਰਨ 'ਤੇ ਚਿਰਾਗ ਦੀ ਲਾਸ਼ ਮਿਲੀ ਜੋ ਦੋ ਹਿੱਸਿਆਂ ਵਿਚ ਸੀ-ਗਰਦਨ 'ਤੇ ਕੱਟੀ ਹੋਈ ਸੀ ਅਤੇ ਦੋਵੇਂ ਗਾਲ ਕੱਟੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਸ੍ਰੀ ਪੈਰੇ ਨਾਥ ਭੂਰੀਆ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪੀਡਬਲਯੂ -9 ਵਜੋਂ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਘਟਨਾ ਵਾਲੇ ਦਿਨ ਜਦੋਂ ਚਿਰਾਗ ਦੇ ਲਾਪਤਾ ਹੋਣ ਦਾ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਤਾਂ ਉਹ ਸਾਰੇ ਚਿਰਾਗ ਦੀ ਭਾਲ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ ਅਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਈਸ਼ਵਰੀ ਲਾਲ ਯਾਦਵ ਅਤੇ ਕਿਰਨ ਬਾਈ ਦੇ ਘਰੋਂ ਉੱਚੀ ਆਵਾਜ਼ ਵਿਚ ਸੰਗੀਤ ਸੁਣ ਕੇ ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਘਰ ਵਿਚ ਦਾਖਲ ਹੋਏ ਅਤੇ ਉਹ ਦੋਸ਼ੀ ਈਸ਼ਵਰੀ ਲਾਲ ਯਾਦਵ ਨੂੰ ਪਛਾਣ ਸਕਿਆ ਅਤੇ ਹਨੇਰਾ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਉਹ ਹੋਰ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਨੂੰ ਪਛਾਣ ਨਹੀਂ ਸਕਿਆ। ਉਸਨੇ ਇਹ ਵੀ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਤੋਂ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਮੁਲਜ਼ਮ ਈਸ਼ਵਰੀ ਲਾਲ ਯਾਦਵ ਅਤੇ ਕਿਰਨ ਬਾਈ ਨੇ ਮੰਨਿਆ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਚਿਰਾਗ ਦੀ ਕੁਰਬਾਨੀ ਦਿੱਤੀ ਸੀ ਅਤੇ ਰਹਿਮ ਦੀ ਭੀਖ ਮੰਗੀ ਸੀ। ਇਲਾਕੇ ਦੇ ਕੌਂਸਲਰ ਰਾਜੇਂਦਰ ਰਜਕ ਦੀ ਜਾਂਚ ਪੀਡਬਲਯੂ-10 ਵਜੋਂ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਆਪਣੀ ਗਵਾਹੀ ਵਿਚ ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਚਿਰਾਗ ਦੀ ਦਾਦੀ ਉਸ ਦੇ ਘਰ ਆਈ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪੋਤੇ ਚਿਰਾਗ ਦੇ ਲਾਪਤਾ ਹੋਣ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸੁਝਾਅ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਮਸਜਿਦ ਦੇ ਲਾਊਡ ਸਪੀਕਰ ਤੋਂ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਇਲਾਕੇ ਦੇ ਸਾਰੇ ਲੋਕ ਚਿਰਾਗ ਦੀ ਭਾਲ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਉਸਨੇ ਇਹ ਵੀ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਪੋਸ਼ਣ ਸਿੰਘ (ਪੀਡਬਲਯੂ -3) ਦਾ ਘਰ ਦੋਸ਼ੀ ਈਸ਼ਵਰੀ ਲਾਲ ਯਾਦਵ ਦੇ ਘਰ ਦੇ ਨਾਲ ਲੱਗਦਾ ਹੈ, ਉਸਨੇ ਆਪਣੀ ਗਵਾਹੀ ਵਿੱਚ ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਘੋਸ਼ਣਾ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵੀ ਬੱਚੇ ਦਾ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲੱਗ ਸਕਿਆ ਅਤੇ ਮੁੱਖ ਦੋਸ਼ੀ ਲਗਾਤਾਰ ਸੰਗੀਤ ਵਜਾ ਰਹੇ ਸਨ, ਤਾਂ ਉਹ ਹੋਰ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨਾਲ ਮੁਲਜ਼ਮ ਈਸ਼ਵਰੀ ਲਾਲ ਯਾਦਵ ਅਤੇ ਕਿਰਨ ਬਾਈ ਦੇ ਘਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਚਲਾ ਗਿਆ। ਆਪਣੀ ਗਵਾਹੀ ਵਿੱਚ ਉਸਨੇ ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਮੁੱਖ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਚਿਰਾਗ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਤਾਂਤਰਿਕ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਲਈ ਕੁਰਬਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਘਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਦਫਨਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਦੂਜੇ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉੱਥੇ ਕੁਝ ਲੋਕ ਮੌਜੂਦ ਸਨ। ਪੀਡਬਲਯੂ -12 - ਦਿਲੀਪ ਠਾਕੁਰ ਦੇ ਵੀ ਇਸੇ ਤਰਜ਼ 'ਤੇ ਹਨ ਕਿ ਚਿਰਾਗ

ਦੇ ਲਾਪਤਾ ਹੋਣ ਦੀ ਘੋਸ਼ਣਾ ਸੁਣਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਸਨੇ ਹੋਰਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਚਿਰਾਗ ਦੀ ਭਾਲ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਪੀਡਬਲਯੂ-13 ਅਰਵਿੰਦ ਸਿੰਘ ਦੇ ਸਬੂਤ ਵੀ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹਨ। ਇੱਕ ਸ਼੍ਰੀ ਸ਼ਿਵ ਕੁਮਾਰ ਰਜਕ ਦੀ ਜਾਂਚ ਪੀਡਬਲਯੂ 16 ਵਜੋਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਆਪਣੀ ਗਵਾਹੀ ਵਿੱਚ ਉਸਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਪੋਸ਼ਣ ਸਿੰਘ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਚਿਰਾਗ ਦੇ ਲਾਪਤਾ ਹੋਣ ਬਾਰੇ ਕੀਤੀ ਗਈ ਘੋਸ਼ਣਾ ਸੁਣਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਉਹ ਹੋਰਨਾਂ ਨਾਲ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋ ਗਿਆ। ਈਸ਼ਵਰੀ ਲਾਲ ਯਾਦਵ ਅਤੇ ਕਿਰਨ ਬਾਈ ਦੇ ਘਰੋਂ ਉੱਚੀ ਆਵਾਜ਼ ਵਿੱਚ ਸੰਗੀਤ ਸੁਣਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਹ ਵੀ ਹੋਰਨਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਅੰਦਰ ਦਾਖਲ ਹੋਇਆ। ਉਸਨੇ ਅੱਗੇ ਦੱਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਪੂਜਾ ਖੇਤਰ ਦੀ ਖੁਦਾਈ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਚਿਰਾਗ ਦੀ ਲਾਸ਼ ਮਿਲੀ ਜੋ ਦੋ ਹਿੱਸਿਆਂ ਵਿੱਚ ਸੀ। ਚਿਰਾਗ ਦੇ ਸਿਰ 'ਤੇ ਕੁਝ ਸੁਆਹ ਪਾਈ ਗਈ ਹੈ ਅਤੇ ਦੋਵੇਂ ਗਾਲ ਕੱਟੇ ਗਏ ਸਨ ਅਤੇ ਜੀਭ ਗਾਇਬ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੀ ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਸੂਚਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਅੱਗੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਜਦੋਂ ਦੋਸ਼ੀ ਈਸ਼ਵਰੀ ਲਾਲ ਯਾਦਵ ਤੋਂ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਕੀਤੀ ਗਈ ਤਾਂ ਉਸਨੇ ਮੰਨਿਆ ਕਿ ਉਸਨੇ ਹੇਮੰਤ ਸਾਹੂ ਨੂੰ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਅਗਵਾ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਹਾ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬੱਚੇ ਦੀ ਪੂਜਾ ਕੀਤੀ, ਤਿਲਕ ਲਗਾਇਆ, ਪੈਰਾਂ ਨੂੰ ਛੂਹਿਆ ਅਤੇ ਫਿਰ ਬੱਚੇ ਦੀ ਬਲੀ ਦਿੱਤੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਇਹ ਵੀ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਦੌਰਾਨ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਨੇ ਮੰਨਿਆ ਕਿ ਲਗਭਗ ਛੇ ਮਹੀਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਕ ਬੱਚੀ ਦੀ ਵੀ ਬਲੀ ਦਿੱਤੀ ਸੀ।

XXXXXX

14. ਮ੍ਰਿਤਕ ਬੱਚੇ ਦੇ ਮਾਪਿਆਂ ਨਾਲ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਏ ਸਾਰੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪੋਸ਼ਣ ਸਿੰਘ (ਪੀਡਬਲਯੂ -3) ਅਤੇ ਸਾਵਿਤਰੀ ਬਾਈ (ਪੀਡਬਲਯੂ -5) ਦੇ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਜ਼ੁਬਾਨੀ ਸਬੂਤਾਂ ਤੋਂ, ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇੱਕ ਆਵਾਜ਼ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਹੈ, ਕਿ ਜਦੋਂ ਉਹ ਮੁੱਖ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਘਰ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਹੋਏ, ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੁਝ ਖੇਤਰ ਮਿਲਿਆ ਜੋ ਗਿੱਲਾ ਸੀ ਅਤੇ ਪੂਜਾ ਦੀਆਂ ਕੁਝ ਚੀਜ਼ਾਂ ਸਨ। ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਧਰਤੀ ਦੇ ਤਾਜ਼ੇ ਢੇਰਾਂ ਨੂੰ ਦੇਖਿਆ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਹਟਾ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਬੱਚੇ ਦੀ ਲਾਸ਼ ਨੂੰ ਦੋ ਹਿੱਸਿਆਂ ਵਿੱਚ ਪਾਇਆ।

ਸਾਰੇ ਗਵਾਹਾਂ ਨੇ ਲਗਾਤਾਰ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਲਾਸ਼ ਦੋ ਹਿੱਸਿਆਂ ਵਿੱਚ ਸੀ, ਇਸਦੇ ਗਾਲ ਕੱਟੇ ਗਏ ਸਨ ਅਤੇ ਜੀਭ ਗਾਇਬ ਸੀ।

15. ਪੁਲਿਸ ਕੋਲ ਪਹਿਲੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਪੀਡਬਲਯੂ -19 - ਡੋਮਰ ਸਿੰਘ ਠਾਕੁਰ ਨੇ ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਪੋਸਟਮਾਰਟਮ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀ ਲੈਣ ਵਾਲੇ ਕਾਂਸਟੇਬਲ ਦੀ ਜਾਂਚ ਪੀਡਬਲਯੂ -1 ਵਜੋਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਚਿਰਾਗ ਦੀ ਲਾਸ਼ ਦਾ ਪੋਸਟਮਾਰਟਮ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਡਾਕਟਰ ਲਾਲ ਮੁਹੰਮਦ ਦੀ ਜਾਂਚ ਪੀਡਬਲਯੂ -14 ਵਜੋਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਪਤੀਰਾਮ ਬਰੇਥ ਨਾਂ ਦੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਜਾਂਚ ਪੀਡਬਲਯੂ-11 ਵਜੋਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਉਹ ਇਲਾਕੇ ਦਾ ਪਟਵਾਰੀ ਸੀ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਬਿਆਨ ਵਿਚ ਉਸ ਨੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਜਿਸ ਘਰ ਤੋਂ ਬੱਚੇ ਦੀ ਲਾਸ਼ ਬਰਾਮਦ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਉਹ ਸਹਾਇਕ ਸਬ ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਹੈ ਜਿਸ ਨੇ ਦੋਸ਼ੀ ਈਸ਼ਵਰੀ ਲਾਲ ਯਾਦਵ ਨੂੰ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿਚ ਲੈ ਲਿਆ ਅਤੇ Ex.P21 ਤਹਿਤ ਉਸ ਦਾ ਬਿਆਨ ਦਰਜ ਕੀਤਾ। ਅਪਰਾਧਿਕ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦੀ ਬਰਾਮਦਗੀ 'ਤੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਮੌਜੂਦ ਸਬੂਤਾਂ ਤੋਂ ਇਹ ਵੀ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਕਈ ਸੁਤੰਤਰ ਗਵਾਹ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ ਵੱਲੋਂ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਉਹ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇ ਮਾਪਿਆਂ ਦੇ ਨਾਲ ਤਲਾਸ਼ੀ ਦੇ ਸਮੂਹ ਵਿੱਚ ਸਨ ਅਤੇ ਉਹ ਉੱਚੀ ਆਵਾਜ਼ ਵਿੱਚ ਸੰਗੀਤ ਸੁਣ ਕੇ ਮੁੱਖ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਘਰ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਹੋਏ ਹਨ। ਸਬੂਤਾਂ ਤੋਂ ਇਹ ਵੀ ਸਪਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਪੁਲਿਸ ਘਟਨਾ ਵਾਲੀ ਥਾਂ 'ਤੇ ਉਦੋਂ ਹੀ ਆਈ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਪੀਡਬਲਯੂ -10 - ਕਾਰਪੋਰੇਟਰ ਨੇ ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਸੂਚਿਤ ਕੀਤਾ ਹੈ।

XXXXXX

16. ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਮੌਜੂਦ ਉਪਰੋਕਤ ਸਬੂਤਾਂ ਤੋਂ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਮ੍ਰਿਤਕ ਲੜਕੇ ਦੇ ਮਾਪੇ ਹੋਰਨਾਂ ਨਾਲ ਲੜਕੇ ਦੀ ਭਾਲ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ, ਈਸ਼ਵਰੀ ਲਾਲ ਯਾਦਵ ਅਤੇ ਕਿਰਨ ਬਾਈ ਦੇ ਘਰੋਂ ਉੱਚੀ ਆਵਾਜ਼ ਵਿਚ ਸੰਗੀਤ ਸੁਣ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ੱਕ ਹੋਇਆ ਅਤੇ ਉਹ ਘਰ ਵਿਚ ਦਾਖਲ ਹੋ ਗਏ। ਉੱਪਰ ਦੱਸੇ ਗਏ ਸੁਤੰਤਰ ਗਵਾਹਾਂ ਦੁਆਰਾ ਲਗਾਤਾਰ ਗਵਾਹੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਉਹ ਮੁੱਖ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਈਸ਼ਵਰੀ ਲਾਲ ਯਾਦਵ ਅਤੇ ਕਿਰਨ ਬਾਈ ਦੇ ਘਰ ਦਾਖਲ ਹੋਏ, ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਬੂਲ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕੁਰਬਾਨੀ ਦੇ ਮਕਸਦ ਨਾਲ ਮ੍ਰਿਤਕ ਬੱਚੇ ਦਾ ਕਤਲ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਅਜਿਹਾ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜੋ ਇਹ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੋਵੇ ਕਿ ਅਜਿਹੇ ਕਬੂਲਨਾਮੇ ਲਾਲਚ, ਧਮਕੀ ਜਾਂ ਵਾਅਦੇ ਕਾਰਨ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਜਦੋਂ ਅਜਿਹੇ ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨਾਂ ਦੀ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਮੌਜੂਦ ਹੋਰ ਸਬੂਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਅਤੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਅਜਿਹੇ ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨਾਂ 'ਤੇ ਸਹੀ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ। ਸਬੂਤਾਂ ਤੋਂ ਇਹ ਸਾਬਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਿਸ ਥਾਂ 'ਤੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਚਿਰਾਗ ਦੀ ਲਾਸ਼ ਮਿਲੀ ਸੀ, ਉਹ ਈਸ਼ਵਰੀ ਲਾਲ ਯਾਦਵ ਅਤੇ ਕਿਰਨ ਬਾਈ ਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵੱਲੋਂ ਕੋਈ ਸਪੱਸ਼ਟੀਕਰਨ ਨਾ ਮਿਲਣ ਕਾਰਨ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਅਜਿਹੇ ਸਬੂਤਾਂ ਨੂੰ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨ 'ਚ ਕੋਈ ਗਲਤੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ। ਇਹ ਸੱਚ ਹੈ ਕਿ ਵਾਧੂ ਨਿਆਂਇਕ ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨ ਇਕ ਕਮਜ਼ੋਰ ਸਬੂਤ ਹੈ, ਪਰ ਨਾਲ ਹੀ ਜੇ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਹੋਰ ਸਬੂਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਇਸ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

XXXXXX

17. ਅਗਵਾ ਅਤੇ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਲਈ, ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਕੋਈ ਸਵੀਕਾਰਯੋਗ ਸਬੂਤ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਹੇਮੰਤ ਸਾਹੂ ਅਤੇ ਇਕ ਹੋਰ ਦੁਆਰਾ ਮ੍ਰਿਤਕ ਲੜਕੇ ਨੂੰ ਅਗਵਾ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਸੇ ਪੁਸ਼ਟੀ ਯੋਗ ਸਬੂਤ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ ਵਿੱਚ, ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਮੌਜੂਦ ਸਬੂਤਾਂ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। IPC ਦੀ ਧਾਰਾ 34 ਦੇ ਤਹਿਤ ਵਿਵਸਥਾ

ਨੂੰ ਆਕਰਸ਼ਿਤ ਕਰਨ ਦੇ ਸਾਂਝੇ ਇਰਾਦੇ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਲਈ, ਇਸ ਲਈ ਪਹਿਲਾਂ ਤੋਂ ਤਿਆਰ ਯੋਜਨਾ ਅਤੇ ਪਹਿਲਾਂ ਤੋਂ ਸੰਗੀਤ ਸਮਾਰੋਹ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਮਨਾਂ ਦੀ ਪਹਿਲਾਂ ਮੀਟਿੰਗ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਸਮੇਂ ਐਕਟ ਦੇ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸਾਂਝਾ ਇਰਾਦਾ ਮੌਜੂਦ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਦਾ ਬੋਝ ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ 'ਤੇ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਪਰਾਧਿਕ ਕੰਮ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਤੋਂ ਵੱਧ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀ ਭਾਗੀਦਾਰੀ ਸਾਂਝੇ ਇਰਾਦੇ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਵਧਾਉਣ ਲਈ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਜੇ ਅਸੀਂ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਮੌਜੂਦ ਸਬੂਤਾਂ ਦਾ ਨੇੜਿਓਂ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਕਰੀਏ ਤਾਂ ਈਸ਼ਵਰੀ ਲਾਲ ਯਾਦਵ ਅਤੇ ਕਿਰਨ ਬਾਈ ਵਿਚਕਾਰ ਸਾਂਝਾ ਇਰਾਦਾ ਸਾਬਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਮੁੱਖ ਦੋਸ਼ੀ ਹਨ ਪਰ ਨਾਲ ਹੀ, ਬਾਕੀ ਸਾਰਿਆਂ ਵਿਰੁੱਧ ਆਪਣਾ ਦੋਸ਼ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਲਈ ਕੋਈ ਸਵੀਕਾਰਯੋਗ ਸਬੂਤ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਾਂਝੇ ਇਰਾਦੇ ਨਾਲ ਅਪਰਾਧ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ ਮੁੱਖ ਦੋਸ਼ੀਆਂ, ਈਸ਼ਵਰੀ ਲਾਲ ਯਾਦਵ ਅਤੇ ਕਿਰਨ ਬਾਈ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਹੋਰ ਸਾਰੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੇ ਸਾਂਝੇ ਇਰਾਦੇ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਜਾਂ ਤਾਂ ਘਟਨਾ ਵਾਲੇ ਦਿਨ ਮ੍ਰਿਤਕ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਅਗਵਾ ਕਰਨ ਜਾਂ ਕਤਲ ਕਰਨ ਲਈ। ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਮੌਜੂਦ ਸਬੂਤਾਂ ਤੋਂ ਇਹ ਪਤਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਬਾਕੀ ਸਾਰੇ ਦੋਸ਼ੀ ਸਵੈ-ਦਾਅਵਾ ਕੀਤੀ ਗੁਰੂਮਾਤਾ ਕਿਰਨ ਬਾਈ ਦੇ ਚੇਲੇ ਸਨ ਅਤੇ ਉਹ ਨਿਯਮਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮੁੱਖ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਘਰ ਫਲ ਅਤੇ ਫੁੱਲ ਚੜ੍ਹਾਉਂਦੇ ਸਨ। ਈਸ਼ਵਰੀ ਲਾਲ ਯਾਦਵ ਅਤੇ ਕਿਰਨ ਬਾਈ ਦੇ ਘਰ ਵਿੱਚ ਗਵਾਹਾਂ ਦੁਆਰਾ ਨਾਮਜ਼ਦ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀ ਕੋਈ ਸਥਿਰਤਾ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਉਹ ਸਾਰੇ ਆਪਣੇ ਘਰ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਹੋਏ ਸਨ। ਇੱਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਪੀਡਬਲਯੂ-5 ਸਾਵਿਤਰੀ ਬਾਈ ਨੇ ਆਪਣੀ ਗਵਾਹੀ ਵਿੱਚ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਬਾਕੀ ਸਾਰੇ ਮੁਲਜ਼ਮ ਫਲਾਂ ਅਤੇ ਫੁੱਲਾਂ ਨਾਲ ਈਸ਼ਵਰੀ ਲਾਲ ਯਾਦਵ ਅਤੇ ਕਿਰਨ ਬਾਈ ਦੇ ਘਰ ਨਿਯਮਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਆਉਂਦੇ ਸਨ। ਬੱਚੇ ਦੇ ਪਿਤਾ ਪੀਡਬਲਯੂ-3 ਪੇਸ਼ਣ ਸਿੰਘ ਨੇ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਦੌਰਾਨ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਹ ਪਹਿਲਾਂ ਈਸ਼ਵਰੀ ਲਾਲ ਯਾਦਵ ਅਤੇ ਕਿਰਨ ਬਾਈ ਦੇ ਨਾਮ ਜਾਣਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਘਟਨਾ ਵਾਪਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਸ ਨੂੰ ਹੋਰ ਸਾਰੇ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਦੇ ਨਾਮ ਪਤਾ ਲੱਗ ਗਏ ਹਨ। ਪੀਡਬਲਯੂ-6 ਰਾਮ ਅਵਤਾਰ ਗਡਾ ਨੇ ਆਪਣੀ ਗਵਾਹੀ ਵਿੱਚ ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੁਲਜ਼ਮ ਈਸ਼ਵਰੀ ਲਾਲ ਯਾਦਵ ਅਤੇ ਕਿਰਨ ਬਾਈ ਜਾਣੇ-ਪਛਾਣੇ ਤਾਂਤਰਿਕ ਸਨ ਅਤੇ ਹੋਰ ਮੁਲਜ਼ਮ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪੈਰੋਕਾਰ ਸਨ। ਇਸ ਤੋਂ

ਇਲਾਵਾ ਪੀਡਬਲਯੂ-9 ਪੈਰੇ ਨਾਥ ਭੂਰੀਆ ਨੇ ਆਪਣੀ ਗਵਾਹੀ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਹੋਰਨਾਂ ਨਾਲ ਘਰ ਵਿਚ ਦਾਖਲ ਹੋਇਆ ਸੀ ਅਤੇ ਉਹ ਸਿਰਫ ਈਸ਼ਵਰੀ ਲਾਲ ਯਾਦਵ ਨੂੰ ਪਛਾਣ ਸਕਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਹਨੇਰਾ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਉਹ ਬਾਕੀ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਪਛਾਣ ਨਹੀਂ ਸਕਿਆ। ਮੁੱਖ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ, ਈਸ਼ਵਰੀ ਲਾਲ ਯਾਦਵ ਅਤੇ ਕਿਰਨ ਬਾਈ ਦੇ ਨਾਲ ਹੋਰ ਸਾਰੇ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਠੋਸ ਸਬੂਤ ਨਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਅਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਜਦੋਂ ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ ਮੁੱਖ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਸਾਂਝੇ ਇਰਾਦੇ ਜਾਂ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਕੇਸ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨਾ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਸ਼ੱਕ ਦੇ ਲਾਭ ਦੇ ਹੱਕਦਾਰ ਹਨ। ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਮੌਜੂਦ ਸਬੂਤਾਂ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ ਨੇ ਮੁੱਖ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਈਸ਼ਵਰੀ ਲਾਲ ਯਾਦਵ ਅਤੇ ਕਿਰਨ ਬਾਈ ਨੂੰ IPC ਦੀ ਧਾਰਾ 302 ਅਤੇ ਧਾਰਾ 34 ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਪਰਾਧ ਲਈ ਦੋਸ਼ੀ ਸਾਬਤ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਸਾਂਝਾ ਇਰਾਦਾ ਸਿਰਫ ਮੁੱਖ ਦੋਸ਼ੀ ਈਸ਼ਵਰੀ ਲਾਲ ਯਾਦਵ ਅਤੇ ਕਿਰਨ ਬਾਈ ਤੱਕ ਸੀਮਤ ਹੋਣਾ ਹੈ ਪਰ ਇਹ ਦੂਜਿਆਂ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ।

XXXXXX

18. ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਨੇ ਆਪਣੀ ਦਲੀਲ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਨ ਲਈ ਅਘਨੂ ਨਾਗੇਸੀਆ' ਦੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੇ ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੇ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਖੋਜ ਦਰਜ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਗਲਤੀ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਪਰ ਇਹ ਇੱਕ ਅਜਿਹਾ ਮਾਮਲਾ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ 'ਤੇ ਆਪਣੀ ਮਾਸੀ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ ਦੀ ਹੱਤਿਆ ਕਰਨ ਲਈ IPC ਦੀ ਧਾਰਾ 302 ਤਹਿਤ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਕਤਲ ਦਾ ਕੋਈ ਚਸ਼ਮਦੀਦ ਗਵਾਹ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਮੁੱਖ ਸਬੂਤ FIR ਸੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲਕਰਤਾ

ਦੁਆਰਾ ਖੁਦ ਦੋਸ਼ ਦਾ ਪੂਰਾ ਕਬੂਲਨਾਮਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਉਕਤ ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨ ਇਕ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਇਹ ਭਾਰਤੀ ਸਬੂਤ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 25 ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿਚ ਪੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਸਹਿਦੇਵਨ[2] ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ 'ਤੇ ਵੀ ਨਿਰਭਰਤਾ ਰੱਖੀ ਗਈ ਹੈ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਦੋ ਜੱਜਾਂ ਦੇ ਬੈਂਚ ਦੇ ਉਪਰੋਕਤ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਗੈਰ-ਨਿਆਂਇਕ ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨ ਇੱਕ ਕਮਜ਼ੋਰ ਸਬੂਤ ਹੈ ਅਤੇ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਇਹ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਹੋਰ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਸਬੂਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਜੇ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਜ਼ੁਬਾਨੀ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਸਮੁੱਚਤਾ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਇਕਸਾਰ ਹੈ ਅਤੇ ਮੁੱਖ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਲਈ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਕੇਸ ਦੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਸਾਡਾ ਵਿਚਾਰ ਹੈ ਕਿ ਉਪਰੋਕਤ ਫੈਸਲੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੇ ਕੇਸ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਕਰਨ ਲਈ ਕੋਈ ਸਹਾਇਤਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਨਹੀਂ ਕਰਨਗੇ।

19. ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਨੇ ਸ਼ੰਭੂ ਨਾਥ ਮਹਿਰਾ[3] ਦੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਵੀ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ। ਉਪਰੋਕਤ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਅਪਰਾਧਿਕ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਸਬੂਤਾਂ ਦਾ ਬੋਝ ਮੁਕੱਦਮੇ 'ਤੇ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਧਾਰਾ 106 ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਨਿਸ਼ਚਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਉਸ ਫਰਜ਼ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਕਰਨਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਦੇ ਉਲਟ, ਇਹ ਕੁਝ ਅਸਾਧਾਰਣ ਮਾਮਲਿਆਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਮੁਕੱਦਮੇ ਲਈ ਤੱਥਾਂ ਨੂੰ ਸਥਾਪਤ ਕਰਨਾ ਅਸੰਭਵ ਹੋਵੇਗਾ, ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕੀਮਤ 'ਤੇ ਬੇਹੱਦ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੋਵੇਗਾ, ਜੋ "ਖਾਸ ਕਰਕੇ" ਦੋਸ਼ੀ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਵਿੱਚ ਹਨ ਅਤੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਹ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਮੁਸ਼ਕਲ ਜਾਂ ਅਸੁਵਿਧਾ ਦੇ ਸਾਬਤ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਮਾਮਲੇ 'ਚ ਠੋਸ ਸਬੂਤਾਂ ਤੋਂ ਇਹ ਸਾਬਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਚਿਰਾਗ ਦੀ ਲਾਸ਼ ਭਾਰਤੀ ਸਬੂਤ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 106 ਤਹਿਤ ਵਿਵਸਥਾ ਲਾਗੂ ਕਰਕੇ ਈਸ਼ਵਰੀ ਲਾਲ ਯਾਦਵ ਦੇ ਘਰ 'ਚੋਂ ਮਿਲੀ ਸੀ, ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਦਾ ਬੋਝ ਬਣਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ 'ਚ ਇਸ ਤੱਥ ਨੂੰ ਸਮਝਾਉਣ ਕਿ ਚਿਰਾਗ ਦੀ ਲਾਸ਼ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਘਰ 'ਚ ਕਿਵੇਂ

ਦਫਨਾਈ ਗਈ। ਸ਼ੰਬੂ ਨਾਥ ਮਹਿਰਾ[3] ਦੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਫੈਸਲਾ ਵੀ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਲਈ ਮਦਦਗਾਰ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ। ਫਿਰੋਜ਼ੁਦੀਨ ਬਸ਼ੀਰੂਦੀਨ[4] ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ IPC ਦੀ ਧਾਰਾ 120B ਦੇ ਅਰਥਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਅਪਰਾਧਿਕ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲੇ ਤੱਤਾਂ ਬਾਰੇ ਵਿਚਾਰ ਵਟਾਂਦਰੇ ਕੀਤੇ ਹਨ। ਕਿਉਂਕਿ ਸਾਡਾ ਵਿਚਾਰ ਹੈ ਕਿ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਮੌਜੂਦ ਸਬੂਤ IPC ਦੀ ਧਾਰਾ 120B ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਲਈ ਕਾਫ਼ੀ ਨਹੀਂ ਹਨ, ਇਸ ਲਈ ਹੋਰ ਵਿਸਥਾਰ ਨਾਲ ਦੱਸਣ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਨਹੀਂ ਹੈ।

XXXXXX

20. ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਆਪਣੇ ਫੈਸਲੇ ਰਾਹੀਂ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਈਸ਼ਵਰੀ ਲਾਲ ਯਾਦਵ ਅਤੇ ਕਿਰਨ ਬਾਈ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਨੇ ਰੋਨੀ[5] ਦੇ ਕੇਸ ਦੇ ਫੈਸਲੇ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਕਈ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਦੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ, ਜਿੱਥੇ ਹਰੇਕ ਦੋਸ਼ੀ ਦੀ ਕਸੂਰਵਾਰਤਾ ਇਹ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਲਈ ਸਪੱਸ਼ਟ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸ ਦਾ ਕੇਸ "ਦੁਰਲੱਭ ਤੋਂ ਦੁਰਲੱਭ ਮਾਮਲਿਆਂ" ਵਿੱਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਜੇ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਉਮਰ ਕੈਦ ਵਿੱਚ ਬਦਲ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਇਹ ਨਿਆਂ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਕਰੇਗਾ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ, ਛੱਤੀਸਗੜ੍ਹ ਰਾਜ ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਨੇ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਕਿ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਵਿਗੜਦੇ ਅਤੇ ਘਟਾਉਣ ਵਾਲੇ ਹਾਲਾਤਾਂ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜਿੱਥੋਂ ਤੱਕ ਮੁੱਖ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਈਸ਼ਵਰੀ ਲਾਲ ਯਾਦਵ ਅਤੇ ਕਿਰਨ ਬਾਈ ਦਾ ਸਬੰਧ ਹੈ, ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਵਿੱਚ ਸੋਧ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਆਧਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਰਾਜ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਨੇ ਵੀ ਸੁਸ਼ੀਲ ਮੁਰਮੂ[6] ਦੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ। ਉਪਰੋਕਤ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਵੀ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਨੌਂ ਸਾਲ ਦੇ ਮੁੰਡੇ ਦੀ ਹੱਤਿਆ ਕੀਤੀ ਗਈ

ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਦੇਵਤੇ ਨੂੰ ਬਲੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਿਆ ਹੈ।

XXXXXX

[ਆਰ. ਸੁਭਾਸ਼ ਰੈਡੀ, ਜੇ.]

21. ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਤੈਅ ਹੈ ਕਿ IPC ਦੀ ਧਾਰਾ 302 ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਪਰਾਧ ਲਈ ਆਮ ਸਜ਼ਾ ਉਮਰ ਕੈਦ ਹੈ ਪਰ, ਇੱਕ ਕੇਸ ਵਿੱਚ, ਜਿੱਥੇ ਘਟਨਾ "ਦੁਰਲੱਭ ਤੋਂ ਦੁਰਲੱਭ ਮਾਮਲਿਆਂ" ਦੀ ਹੈ, ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦਿੱਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਵੀ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤੈਅ ਹੈ ਕਿ ਸਿਰਫ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੱਥ ਅਤੇ ਹਾਲਾਤ ਹੀ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦੇਣ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਨਗੇ ਅਤੇ ਵਿਕਲਪ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹਾਲਾਤਾਂ ਨੂੰ ਵਿਗੜਨ ਅਤੇ ਘਟਾਉਣ ਵਿਚਕਾਰ ਇੱਕ ਨਿਆਂਪੂਰਨ ਸੰਤੁਲਨ ਬਣਾਉਣਾ ਪਏਗਾ। ਬਚਨ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ[7] ਅਤੇ ਮਾਛੀ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ[8] ਦੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਪਿਛਲੇ ਕੇਸਾਂ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ, ਸੁਸ਼ੀਲ ਮੁਰਮੂ[6] ਦੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਅਗਲੇ ਦਿਸ਼ਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਦਾ ਸੰਖੇਪ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਫ਼ੈਸਲੇ ਦੇ ਪੈਰਾ 15 ਅਤੇ 16 ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਪੜ੍ਹੇ ਗਏ ਹਨ:

“15. ਬਚਨ ਸਿੰਘ ਕੇਸ [(1980) 2 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 684: 1980 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. (Cri) 580] ਤੋਂ ਸਾਹਮਣੇ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ ਹਰੇਕ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਕੇਸ ਦੇ ਤੱਥਾਂ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਕੀਤੇ ਜਾਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ ਜਿੱਥੇ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦਾ ਸਵਾਲ ਉੱਠਦਾ ਹੈ: (ਮਾਛੀ ਸਿੰਘ ਕੇਸ [(1983) 3 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 470: 1983 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. (Cri) 681] ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. ਪੰਨਾ 489, ਪੈਰਾ 38)

ਅਤਿਅੰਤ ਜੁਰਮ ਦੇ ਗੰਭੀਰ ਮਾਮਲਿਆਂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਮੌਤ ਦੀ ਅਤਿਅੰਤ ਸਜ਼ਾ ਦੇਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ।

(ii) ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦੀ ਚੋਣ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ "ਅਪਰਾਧੀ" ਦੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਦੇ ਨਾਲ "ਅਪਰਾਧੀ" ਦੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

(iii) ਉਮਰ ਕੈਦ ਨਿਯਮ ਹੈ ਅਤੇ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਇੱਕ ਅਪਵਾਦ ਹੈ। ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਤਾਂ ਹੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਉਮਰ ਕੈਦ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਸੰਬੰਧਿਤ ਹਾਲਾਤਾਂ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਕਾਫੀ ਸਜ਼ਾ ਜਾਪਦੀ ਹੈ, ਅਤੇ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਅਤੇ ਸਿਰਫ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਅਤੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਅਤੇ ਸਾਰੇ ਸੰਬੰਧਿਤ ਹਾਲਾਤਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਉਮਰ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦੇਣ ਦੇ ਵਿਕਲਪ ਦੀ ਇਮਾਨਦਾਰੀ ਨਾਲ ਵਰਤੋਂ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ।

(iv) ਵਿਗੜਦੇ ਅਤੇ ਘਟਾਉਣ ਵਾਲੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਦੀ ਇੱਕ ਬੈਲੇਂਸ ਸ਼ੀਟ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਅਜਿਹਾ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਘੱਟ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਮਹੱਤਵ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਵਿਕਲਪ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵਿਗੜਨ ਅਤੇ ਘਟਾਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਸਥਿਤੀਆਂ ਵਿਚਕਾਰ ਇੱਕ ਨਿਆਂਪੂਰਨ ਸੰਤੁਲਨ ਬਣਾਉਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ।

XXXXXX

16. ਬਹੁਤ ਹੀ ਦੁਰਲੱਭ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਜਦੋਂ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੀ ਸਮੂਹਕ ਜ਼ਮੀਰ ਇੰਨੀ ਹੈਰਾਨ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਨਿਆਂਇਕ ਸ਼ਕਤੀ ਕੇਂਦਰ ਦੇ ਧਾਰਕਾਂ ਤੋਂ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦੇਣ ਦੀ ਉਮੀਦ ਕਰੇਗੀ, ਚਾਹੇ ਉਹ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਣ ਦੀ ਇੱਛਾ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਤਰੀਕੇ ਬਾਰੇ ਆਪਣੀ ਨਿੱਜੀ ਰਾਏ ਦੀ ਪਰਵਾਹ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ, ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦਿੱਤੀ ਜਾ

ਸਕਦੀ ਹੈ। ਭਾਈਚਾਰਾ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹੀਆਂ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਦਾ ਧਿਆਨ ਰੱਖ ਸਕਦਾ ਹੈ:

---

[7] (1980) 2 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 684

[8] (1983) 3 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 470

"(1) ਜਦੋਂ ਕਤਲ ਬਹੁਤ ਹੀ ਬੇਰਹਿਮੀ, ਭਿਆਨਕ, ਘਿਨਾਉਣਾ, ਬਗਾਵਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਜਾਂ ਘਿਨਾਉਣੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਭਾਈਚਾਰੇ ਵਿੱਚ ਤੀਬਰ ਅਤੇ ਅਤਿਅੰਤ ਗੁੱਸਾ ਪੈਦਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ।

(2) ਜਦੋਂ ਕਤਲ ਕਿਸੇ ਅਜਿਹੇ ਮਕਸਦ ਲਈ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜੋ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਅਤੇ ਮਾੜੀ ਭਾਵਨਾ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਕਿਰਾਏ ਦੇ ਕਾਤਲ ਦੁਆਰਾ ਪੈਸੇ ਜਾਂ ਇਨਾਮ ਲਈ ਕਤਲ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਲਾਭ ਲਈ ਬੇਰਹਿਮੀ ਨਾਲ ਕਤਲ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਕਾਤਲ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਹੈ ਜਾਂ ਭਰੋਸੇ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਹੈ, ਜਾਂ ਮਾਤ ਭੂਮੀ ਨਾਲ ਵਿਸ਼ਵਾਸਘਾਤ ਕਰਨ ਦੇ ਦੌਰਾਨ ਕਤਲ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

(3) ਜਦੋਂ ਕਿਸੇ ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਜਾਤੀ ਜਾਂ ਘੱਟ ਗਿਣਤੀ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਆਦਿ ਦਾ ਕਤਲ ਨਿੱਜੀ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ ਨਹੀਂ ਬਲਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜੋ ਸਮਾਜਿਕ ਕ੍ਰੋਧ ਪੈਦਾ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਜਾਂ "ਲਾੜੀ ਸਾੜਨ" ਜਾਂ "ਦਾਜ ਦੀ ਮੌਤ" ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਜਾਂ ਜਦੋਂ ਇੱਕ ਵਾਰ ਫਿਰ ਦਾਜ ਲੈਣ ਲਈ ਦੁਬਾਰਾ ਵਿਆਹ ਕਰਨ ਲਈ ਜਾਂ ਮੋਹ ਦੇ ਕਾਰਨ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਔਰਤ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਕਰਨ ਲਈ ਕਤਲ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

(4) ਜਦੋਂ ਜੁਰਮ ਅਨੁਪਾਤ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਹੋਵੇ। ਉਦਾਹਰਣ ਵਜੋਂ, ਜਦੋਂ ਕਿਸੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਸਾਰੇ ਜਾਂ ਲਗਭਗ ਸਾਰੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਖਾਸ ਜਾਤ, ਭਾਈਚਾਰੇ ਜਾਂ ਇਲਾਕੇ ਦੇ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿੱਚ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੇ ਕਈ ਕਤਲ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

(5) ਜਦੋਂ ਕਤਲ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਕੋਈ ਮਾਸੂਮ ਬੱਚਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜਾਂ ਕੋਈ ਬੇਸਹਾਰਾ ਔਰਤ ਜਾਂ ਇੱਕ ਬੁੱਢਾ ਜਾਂ ਕਮਜ਼ੋਰ ਵਿਅਕਤੀ ਜਾਂ ਕੋਈ ਅਜਿਹਾ ਵਿਅਕਤੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਕਾਤਲ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜਾਂ ਇੱਕ ਜਨਤਕ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਜਿਸਨੂੰ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੁਆਰਾ ਪਿਆਰ ਅਤੇ ਸਤਿਕਾਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।"

22. ਉਪਰੋਕਤ ਫੈਸਲੇ ਤੋਂ ਇਹ ਸਪਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤੇ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਕਿਸੇ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦਿੱਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਵਿਗੜਦੇ ਅਤੇ ਘਟਾਉਣ ਵਾਲੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਨੂੰ ਸੰਤੁਲਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਕੋਈ ਸਖਤ ਅਤੇ ਤੇਜ਼ ਨਿਯਮ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਹਰੇਕ ਕੇਸ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਉਸ ਦੇ ਆਪਣੇ ਗੁਣਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। "ਦੁਰਲੱਭ ਤੋਂ ਦੁਰਲੱਭ ਕੇਸ" ਵਿੱਚ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦਿੱਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਹਰੇਕ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਸਿੱਟੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਣ ਲਈ ਹਾਲਾਤਾਂ ਨੂੰ ਵਧਾਉਣ ਅਤੇ ਘਟਾਉਣ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਹੋਰ ਕਾਰਕਾਂ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਦੀ ਉਮਰ, ਸੁਧਾਰ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ, ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਗੰਭੀਰਤਾ ਆਦਿ ਨੂੰ ਵੀ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

23. ਇਸ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਮੌਜੂਦ ਸਬੂਤਾਂ ਤੋਂ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਮੁੱਖ ਦੋਸ਼ੀ, ਈਸ਼ਵਰੀ ਲਾਲ ਯਾਦਵ ਅਤੇ ਕਿਰਨ ਬਾਈ ਨੇ ਭਗਵਾਨ ਨੂੰ ਬਲੀ ਦੇਣ ਲਈ ਦੋ ਸਾਲ ਦੇ ਬੱਚੇ ਚਿਰਾਗ ਦਾ ਕਤਲ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਹ ਧਿਆਨ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ; ਉਸ ਸਮੇਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਤਿੰਨ ਨਾਬਾਲਗ ਬੱਚੇ ਸਨ। ਇਸ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦੋ ਸਾਲ ਦੀ ਬੱਚੀ ਦਾ ਬੇਰਹਿਮੀ ਨਾਲ ਕਤਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਬੇਸਹਾਰਾ ਬੱਚੇ ਦਾ ਸਿਰ ਕੱਟਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਉਸ ਦੀ ਜੀਭ ਅਤੇ ਗਾਲ ਵੀ ਕੱਟੇ ਗਏ ਸਨ। ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਦੀ ਉਮਰ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ, ਉਹ ਬੁਨਿਆਦੀ ਮਾਨਵਤਾ ਦੇ ਮਾਲਕ ਨਹੀਂ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਮਾਨਸਿਕਤਾ ਜਾਂ ਮਾਨਸਿਕਤਾ ਦੀ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਘਾਟ ਸੀ ਜੋ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸੁਧਾਰ ਲਈ ਯੋਗ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਉਪਰੋਕਤ ਦੋ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਇੱਕ ਯੋਜਨਾਬੱਧ ਕਤਲ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮੁੱਖ ਦੋਸ਼ੀ ਈਸ਼ਵਰੀ ਲਾਲ ਯਾਦਵ ਅਤੇ ਕਿਰਨ ਬਾਈ ਨੂੰ ਵੀ ਸੈਸ਼ਨ ਟ੍ਰਾਇਲ ਨੰਬਰ 98/2011 ਵਿੱਚ IPC ਦੀ

ਧਾਰਾ 302/34 ਅਤੇ ਧਾਰਾ 201 ਤਹਿਤ 6 ਸਾਲ ਦੀ ਬੱਚੀ ਦੇ ਕਤਲ ਲਈ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਿਸ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ ਗਈ ਸੀ। ਪਰ ਬਿਲਾਸਪੁਰ ਵਿਖੇ ਛੱਤੀਸਗੜ੍ਹ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ 2014 ਦੀ ਅਪਰਾਧਿਕ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 1068 ਵਿੱਚ ਅਪੀਲ 'ਤੇ ਅਜਿਹੀ ਸਜ਼ਾ ਵਿੱਚ ਸੋਧ ਕੀਤੀ ਗਈ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਮੁਆਫੀ ਜਾਂ ਪੈਰੋਲ ਦੇ ਉਮਰ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ ਗਈ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲ ਕਰਨ 'ਤੇ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਪਰਾਧ ਲਈ ਅਜਿਹੀ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਵਧਣ ਵਾਲਾ ਕਾਰਕ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਸੁਸ਼ੀਲ ਮੁਰਮੂ[6] ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਦੱਸੇ ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਕੇ ਸਾਡਾ ਵਿਚਾਰ ਹੈ ਕਿ ਇਹ "ਦੁਰਲੱਭ ਤੋਂ ਦੁਰਲੱਭ ਮਾਮਲਿਆਂ" ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦੀ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਸਹੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਜਿੱਥੋਂ ਤੱਕ ਮੁੱਖ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਦਾ ਸਬੰਧ ਹੈ, ਕੇਸ ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਾਜਬ ਸ਼ੱਕ ਤੋਂ ਪਰੇ ਸਾਬਤ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ, ਰੋਨੀ[5] ਦੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਦੁਆਰਾ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਫੈਸਲਾ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਮਦਦਗਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ।

XXXXXX

24. ਉਪਰੋਕਤ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ, 2018 ਦੀ ਅਪਰਾਧਿਕ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 300-301 ਅਤੇ 2018 ਦੀ ਅਪਰਾਧਿਕ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 298-299 ਵਿੱਚ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀਆਂ ਅਪੀਲਾਂ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਸਜ਼ਾ ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਗਈ ਅਤੇ ਇਸ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸਜ਼ਾ ਰੱਦ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਜੇ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਕੇਸ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹਿਰਾਸਤ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਤੁਰੰਤ ਰਿਹਾਅ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਈਸ਼ਵਰੀ ਲਾਲ ਯਾਦਵ ਅਤੇ ਕਿਰਨ ਬਾਈ ਵੱਲੋਂ ਦਾਇਰ ਅਪਰਾਧਿਕ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 1416-1417

ਅਤੇ 2017 ਦੀ ਅਪਰਾਧਿਕ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 1418-1419 ਨੂੰ ਅੰਸ਼ਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, IPC ਦੀ ਧਾਰਾ 302/34 ਅਤੇ 201 ਦੇ ਤਹਿਤ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਜੋ IPC ਦੀ ਧਾਰਾ 302/34 ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਪਰਾਧ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਦੀ ਹੈ। IPC ਦੀ ਧਾਰਾ 201 ਤਹਿਤ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸਜ਼ਾ ਦੀ ਵੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ।

ਦੇਵਿਕਾ ਗੁਜਰਾਲ ਅਪੀਲਾਂ ਦਾ ਨਿਪਟਾਰਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

ਡਿਸਕਲੇਮਰ: - ਸਥਾਨਕ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਨਿਆ ਨਿਰਣਾਂ ਕੇਵਲ ਮੁਕਦਮੇਬਾਜ਼ਾਂ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਸਮਝਣ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਇਸਤੇਮਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ । ਸਾਰੇ ਵਿਹਾਰਕ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰਤ ਮੰਤਵਾਂ ਲਈ ਨਿਆ ਨਿਰਣੇ ਦਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸੰਸਕਰਨ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਅਮਲ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ ।

Prabhat Kiran, Advocate
D/923/2000
Bar Council of Delhi